СССР им Ленина
Библиотека СССР им. В. И. Ленина

Массо а мехкий пролетареш, вIашдIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ШОАТТА, 28 декабрь, 1974 шу. ● № 156 (5445). ● Мах 2 кеп.

ТIехдика къахьегаш хиларца белгалваьлнилав грозненски «Автоспецоборудование» завода плавильщик Гречкин Анатолий.

ХIара бетта производственни заданеш 160 процент кхоачаш я еш хIанзле ший пхе шера задани кхоачашъяьй цо.

СУРТА ТIА: А. Гречкин.

С. Хакиева сурт.

КЕРДАЧА ШЕРА — КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Массехк ди дaьлча чакхдаргда нийсларIча пятилетка къоастамбеш дола шу. Вайна чIоагIа берикате хилар из. КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш советски наха доккхий толамаш даьхар мехка экономика, Iилма, культура дегIайоалаеча.

Дерригача советски халкъо дег чура къоабал а ю хьал а лоац дунен халкъашта юкъера хьал кIаьддара, дунен тIа машар хилийтара тIаерзаль йола Коммунистически партеи Советски пачхаьалкхени арахьара политика, из лерргаIа чакхйоахача хьинар ца кходеш къахьегарах чIоагIа баркал оал КПСС ЦК Политбюрона, парте Централыни Комитета Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежневна.

Советски наха къоабалъяь тIаьнийцай укх шера 16 декабре хиннача КПСС ЦК Пленума решенеш, 1975 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Пачхахьалкхени плани СССР Пачхаьалкхен бюджети тIаьнийцача нийссазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе материалаш.

Берригача мехка яр санна бIубенна гIа а боахаш пятилетка тIеххьара шу долалуча ханага хьатIаенай Нохч-ГIалгIайчен экономика а. КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал къоабалдаь тIа а нийца республика къахьегамхоша шерра яхь йоаржайир 1974 шера плани социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара.

Цу яхье керда коталонаш яьхай дуккхача производственни коллективаша. Пятилетка къовстамбеча шера хьинаре болх бир СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химкомбината коллективо. Цун дуккхача цехаша, установкаша, сменаша ханал дуккха а хьалха кхоачашъяьй 1974 шера план. Химкомбината партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, предприяте инженерно-техническа болхлоша, новатораша къаьстта теркам тIаухийт арахеца продукци дунен дикагIча стандарташа дIадеххача тайпара хилийтара. Дукха ха йоаццаш цхьаькха а толам баьккхар химикаша: цар арахецача спирта пачхаьалкхен дикаль Знак еннай.

Пятилетка диьлагIдола шу дика чакхдоакх «Грознефть» объединене предприятей, Г. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент», Грозненски «Электроприбор», Гудермесски «Мединструмент» заводий коллективаша а кхы дуккхачар а. ХIаьта хIара предприяте хIана бац аьнна ба хIанзле шочар а. ХIаьта хIара предприяте хIана бац аьнна ба хIанзле шоай пхе шера планаш цхоачашъяьраш. Масала, алхха Гудермесски медицински инструментий заводе цу тайпара ши бIаь сагь ба.

Хьоттама хьалаш аьттув боацаш хиинадале а 1974 шера пачхаьалкхенга ялат, шекара свекла, сом бохкара социалистически декхараш кховчащдаьд Нохч-ГIалгIайчен юртбоахама къахьегамхоша. Заготовительни пункташка дIачуденнад 155 эзар тонн ялат, 195 эзар тонн шекара свекла, 49 эзар тонн сом. ДIадахача шера дика толам баьккхар Шалински, Урус-Мартановски, Шелковской, Грозненски районий лаьтта леладераша.

Цхьабакъда, республика экономика айяра ерригача торонех пайда эц ала йиш йолаш дац вай хIанз а. Цхьайолча предприятеша кхоачашъяц къахьегама овсарле лакхъяра, продукцена реализаци яра планаш, перттIа болх байтац техникаген оборудованеген, хьурмат а деш дIаахийтац материалаш, бедал, лоха я къахьегама дисциплина. ТIагIертта къовсам лоаттабац арахеца продукци махулла дикагIа хилийтара тIехьа. ХIанз а кIезига моттигаш нийслац социалистически яхь формально лелаеш, хан-ханнахьа цун итогаш ца еш.

ЦIенхаштта йоакхо е езаш да еррига колхозаши совхозаши рентабельни хулийтилга. Цу гIулакха эггара хьалха де дезар фуд аьлча, из да лаьтта леладара культура лакхъелга, хьайбай фермашта механизаци елга, хий дехкача лаьтташ тIа дIайийна хIамаш мамогга дукхагIа хьувкъаелга, хьалхалаттарий опыт шерагIа йоаржаелга.

Пятилетка чакхйоалача, 1975 шера планаш а социалистически декхараш а тIаийдеш ба укх деношка республика къахьегамхой. Атта деце а, цхьабакъда, вай еррига торонаш я уж толаме кхоачашдара. КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева мааллара: «1975 шера мехка хьалхашка латт боккха экономически, политически дунен халкъашта юкъерен лоархIам бола декхараш. Еррига парти, дерригa халкъ гIоттаде деза уж кхоачашдара, партийни актива дегаш уроттаде деза пхе шера план кхоачашъяра а тIеххоачашъяра а тIехьа лоаттабу къовсам хIара коммунисто, хIара къахьегамхочо дег чу къоабалдаь, из ший декхар лоархIаш хулга Iалашде деза».

Берригача мехка а санна хьатIадоагIача кердача шера республика промышленни предприятей коллективаша керттера теркам тIабохийтаргба продукце дикал лакхъяра, производства эффективность айяра. ХIанзарча хано дIадех продукци дуккхагIа арахийца ца Iеш, из дикагIа а кIезигагIа хIама дIадохийташ а арахецилга. Цунга бода никъ, дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК Пленуме белгал ма даккхара, Iилма-технически прогресс сихъелген боахама доал дара методаш эргаьха тоаелген да.

Республика хьалхалаттача предприятей опыто тешавеш хьахьокх планаши тIаийца декхараши кхоачашдара социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхар Iалаьмате боккхача лоархIаме долга. Цудухьа юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хIара болхло, хIара юртбоахама къахьегамхо цунна юкъеоза веза. Керттердар фуд аьлча, из да хIеране, из миччахьа болх беш вале а бехктокхам лакхбар, бIерчча пятилетка кхоачашъяр цо хьадечох а цун къахьегамах а тийша долга массане а кхетадергдола гIулакх вIаштIехьдаккхар.

Парте планаш массаза а шоай лоархIаш хиинаб советски нах. Шеко яц хьатIадоагIача, нийслагIа пятилетка чакхйоалача шера планаши социалистически декхараши дизза кхоачащдеча, вай сийлахь-йоккхача Даьхен экономически оборонии низ дIахо а чIоагIбеча Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша коталонаш йоахаргхиларах.

«Салют-4» яха орбитальни станци — сигала

Космически аре таххара программага хьежжа 1974 шера 26 декабре Советски Союзе сигала яхийтай «Салют-4» яха орбитальни Iилман станци.

«Салют-4» яха станци сигала яхийтаро лерхIар орбитальни станцей конструкцеш, тIера системаши аппаратурен дIахо шаьрьелга а космически наькъа яьннача хана Iилма-технически тохкамаши эксперименташи елга а да.

Никъ зувлга, телеметрически информаци хьанйелга, станцена лостам телга Советски Союза территоре тIарчен Атлантически океана акваторе долча «Академик Сергей Королев» яхача СССР Iилмай Академе кема тIарчен измерительни пунктaша деш да.

Телеметрически информаце хьахьокхачох, станце тIарча системаша, агрегаташа, Iилман аппаратуро болх боарамагIа бу.

(ТАСС).

РОССИ — ПЯТИЛЕТКА ВАХТЕ

БАРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА БАРХIЛАГIА СЕССИ

ИйслагIа пятилетка чакхйоалача шера заданеш толаме кхоачашъяр, мехка экономика дIахо чIоагIъяр — уж а кхыдола а дешаш дар 25 декабре ший болх Москве дIахо беш хиннача РСФСР Лакхехьарча Совета сессе дакъа лоацарий теркама юкъмоттиге лаьттараш. КПСС XXIV съездо оттаяь Программа кхоачашъеча юкъе шоашкара доагIа дакъа лаца лаьрхIа . Российски Федераце къахьегамхой хиларах дувцар депутаташа. Диъ шера даьха толамаш, белгалдоахар цар, чIоагIдеи пятилетка тIеххьарча шера дебаден деза. Корта болаш, чIоагIа хьашт долаш йийцар 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегIабоалабара Пачхахьалкхен планеи республика Пачхахьалкхен бюджетеи проекташ.

Депутаташен хьаьшашеи дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIаийцар новкъостий А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела В. А. Котельникова хьакхайкаду 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегIабоалабара Пачхахьалкхен плана хьакъехьа а хIаьта иштта 1975 шера РСФСР Пачхахьалкхен бюджета хьакъехьа а 1973 шера РСФСР Пачхаьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьа а яьча докладех лаьца йолаенна прениш дIахо еш хилар.

Трибуне — Ивановски областерча «Красная вятка» яхача Кинешемски прядильни фабрика прядильщица депутат З. П. Шмарова. Вайна массанена а дег чу латт дукха ха йоаццаш хинна КПСС Централыни Комитета Пленум, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даь кIоарга маIан дола къамаьл, СССР Лакхехьарча Совета сессе тIаийца решенеш, йоах оратора. Вай пачхаьалкхе чIоагIъяреи дегIайоалаяреи, советски халкъа вахара боарам дIахо айбара, дунен тIа машар хилийтара йоакхо еш ба парте Централыни Комитета Пленума соцами СССР Лакхехьарча Совета сессе решенеш. Ивановски текстильщикаша, дерригача советски халкъо а санна, шоай дерригa низаш тIадохийтаргда коммунистически общества материально-технически база хьаяра йоккхий планаш кхоачашъяра.

ДIахо мадарра дийцар З. П. Шмаровас Ивановски областа текстильщикаша доахача толамех, пятилетка керттера экономически декхар кхоачашдара — советски наьха хьал-торо лакхъяра юкъе цар лоацача даькъах. Областа къахьегамхой цIерагIа КПСС Центральни Комитета, ЦК Политбюрона, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежневна дош делар оратора сийлахьча революциони традицешта тешаме болча ивановцаша встречни планаш ханал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме керда толамаш доахаргхиларах. КПСС XXV съезда баха мабоагIара уж накъагIоргхиларах.

Дег тIара чIоагIа къоабалъеши чакхдоахаргдолча гIулакхий низ бола программа саннеи тIаийцар советски халкъо, аьлар КПСС Курганска обкома шоллагIча секретара депутата А. С. Сенникова, КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш, чурчен арахьарчен политика дешаех йола положенеши выводаши. 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегIабоалабара Пачхахьалкхен планеи республика Пачхаьалкхен бюджетеи хьакъехьа яьча докладаш тIа къаьгга хьахьехкад Россе экономика дегIайоалаеча карагIдийнна хIамаш, пятилетка чакхйоалача шерара декхараш белгалдаьд. Областа депутатий группа цIерагIа оратора хьаллаьцар 1975 шера республика планеи бюджетеи проекташ къоабалъяра хьакъехьа енна предложени.

Зауралья къахьегамхоша, белгалдаьккхар цо, дерригача советски халкъо а санна, шоашкара доагIа дакъа лоац мехка коммунизма материально-технически база хьаяра юкъарча гIулакха юкъе. Диъ шера 1,4-зза хIана еннанц аьнна лакхъеннай Курганска областе промышленни производства объем. Йоккъал эттача укх шера колхозашен совхозашеи 650 эзар тонн гаргга ялат дехкад пачхаьалкхенга.

ИйслагIча пятилетка къоастамбеш дола шу, белгалдаьккхар депутата, Чувашски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела С. М. Ислюкова, историна юкъегIоргда парте хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдар духьа советски халкъо лоаттабеча къовсама сийрда оагIув санна. Из белгалдаьннад парте Централыни Комитето, цун Политбюрос, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева машара Программа кхоачашъяра хьинарен беркатен чакхдаьхача гIулакхашца. Новкъоста Л. И. Брежнева ФРГ, США, Франце кулгалхоцца яьча переговораша кхы а дукхагIа айдаьл дунен халкъашта юкъера вай мехка, ерригача социалистически содружества сий, доккха дакъа лаьцад пачхаьалкхенаштеи халкъаштеи юкъера юкъмоттиг тоаяра гIулакха юкъе.

Оратора хоам бир, республике арахеца промышленни продукци пятилеткаx дIадахача шерашка 53 процент дуккхагIа хинна а къахьегама овсарле 35 процент лакхъенна а хиларах. Тоаеннай продукце дикал: 144 изделена дикала Знак еннай. Пятилетка чакхйоалача шера кхы а доккхагIа декхараш кхоачашде, планаш тешшаме кхоачашъелга Iалашде лаьрхIа ба Чуваше къахьегамхой.

Пятилетка къоастамбеш дола шу йоккхийча къахьегама коталонашца белгалдаьккхад Челябински областа металлургаша. сессе трибунера хоам бир КПСС Магнитогорски обкома хьалхарча секретара, депутата В. В. Колосова. Алхха укх цхьан шера планал совгIа 200 эзар тонн совгIа чон, 300 эзар тонн болат, 100 эзар тонн прокат хьаергья областе. Къаьстта хоза а хеташ хоам бе дог доагIа республике хьадеча металлах 28 процент шийна доагIача даькъа кхоачаш йолча Магнитка къахьегама толамех.

Ши шу хьалхагIа кхьчай комбинат пятилетка чакхйоалаш оттабаьча болати прокати хьаяра боарамга.

Горьковски областерча «Капролактам» яхача Дзержински химически комбината коллективо производства эффективность лакхъяр духьа къовсам мишта лоаттабу дийцар сессе цу предприяте йоккхагIйолча аппаратчицас, депутата Н. С. Гуровас. Цо хоам бир, комбинато пятилетка диьлагIча, къоастамбеча шера задани ханал хьалха кхоачашъяь хиларах. Щехинцаша дIадоладаь гIулакх хьаллаьцад предприяте. Укх тIеххьарча шерашка производственно - промышленни персонал 12 процент кIезиг а яьй, цу цхьан ханна производства объем лакх а яьй.

Тха толамаш дуккха доккхагIа хила йиш йолаш дар, аьлар дIахо Н. С. Гуровас, нагахьа санна комбинат хан-ханнахьен биззача боарамен бедалца Iалашъеш хиннаяларе. Халахете а, поставщикаша каст-каста юкъагIбоах тха болх. Уж кхоачамбоацараш дIадахара шоашта новкъостал дар дийхар депутата химически промышленноста Министерствагара.

Къамаьл де дош лу къахьегамхой депутатий Новгородски областной Совета исполкома председатела, депутата И. И. Сергунина. Пятилетка шерашка 40 процент лакхъеннай областе промышленни производства объем. Сихача темпаегIа дегIаух халкъа боахама Iилма - технически прогресс сихъеш дола доакъош: электроника, приборостроени, химн.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума соцамо дегаш гIоздаьха болча Новгородски областа къахьегамхоша, пятилетка чакхйоалача шерен бIаьрччача пятилеткан заданеш кхоачашъе шоаш болалуш, къаьстта уйла тIайохийт продукце дикал, производства эффективность дIахо лакхъяра дешашта. ХIанз новгородски марка тIалатта изделей бIаь совгIа тайпа, белгалдаьккхар оратора, пачхаьалкхен дикала Знак йолаш да.

Юрта квалифицированни кадраш кийчъяра хетадир ший къамаьл Калужски областа Малоярославски районерча «Кудиново» яхача госплемзавода директора, депутата В. Н. Цветкова. ХIанз, аьлар цо, специалистех — юкъерен лакхерен образовани йолаш болча механизаторех, хьайбаш леладерех кхоачам хинна ба боахам. Цу балха совхоза доккха новкъостал ду юкъерча школо, из йисте мел яьккхараша зрелоста аттестатаца цхьана хьаэц шеррача профилагIа болча тракториста - машиниста удостоверени.

РСФСР чкъаьрий боахама министра, депутата Н. А. Ваняева хоам бир, диъ шера план даькъо лоархIамегIарча хьокхамашта тIеххоачашъяь хиларах. Чкъаьрий продукци дIахо дукхагIа хьаяра новкъостал дергда производствана концентраци яро, промышленни объединенеши рыбокомбинаташи хьаяро.

Ший къамаьл Забайкалье унахцIено лораелга дIахо дегIадоаладарaн чIоагIдаран хетадир Читински областа Петровско - Забайкальски центральни районни больница берий отделене заведующе, депутата Л. И. Козловас.

Пренешка къамаьлаш дир иштта депутаташа: Дагестански АССР Советски района М. Горьке цIерагIча колхоза председатела М. Гасанова, «Сахалинефть» производственни объединене бурув тохара балхий Тунгорски управлене бурувдеттача мастера Б. В. Воротникова, КПСС Томски обкома шоллагIча секретара А. Е. Высоцке.

Депутаташа предложенеш телар 1975 шера Российски Федераце халкъа боахам дегIабоалабара Пачхахьалкхен план къоабалъеи республика Пачхахьалкхен бюджет чIоагIъеи.

Дош хаддаш къамаьл дир РСФСР Министрий Совета Председатела заместитела, РСФСР Пачхаьалкхен плана Председатела, депутата Н. И. Масленникова. Депутаташа массава раьза а волаш тIаийцар 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегIабоалабара Пачхаьалкхен плана хьакъехьара Закон.

Цул тIехьагIа бухсоццаш къамаьл дир РСФСР финансай министра А. А. Бобровникова. Массава раьза а вслаш тIаэц 1975 шера РСФСР Пачхаьалкхен бюджета хьакъехьара Закон. Цун доходаши расходаши юкъедихьа хувцамаши тоадараши теркал а даь, 53.498.147 эзар сома чIоагIйир. Иштта тIаийцар 1973 шерара РСФСР Пачхаьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет чIоагIъяра хьакъехьара соцам.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо ворхIлагIчеи бархIлагIчен сессешта юкъерча хана тIаийдаьча указий хьакъехьа доклад йир РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретара, депутата Х. П. Нешкова.

Лакхехьарча Совето республика Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагI а дир, доагIаш дола закони соцамаши тIа а ийцар.

Цу тIехь ший болх чакхбалийтар бархIазлагIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессе.

(ТАСС).

3 миллиони 600 эзари киловатт — иштта я Изобильни яхача города гаьна йоаццаш Новотроицки водохранилища йисте юллаш латтача Ставропольски ГРЭС проектни мощность. Станце ток лургья Къилбаседа Кавказен Закавказьян городашта а юрташта а, Донбассерча шахташта, Ставрополья ирригационни системашта, хьайбаш леладеча комплексашта.

ГIишлонхошен монтажникашен къахьегама вахте а этта, хьалха латта методаш балха юкъе кхувлаш сийленца кхоачашду шоаш тIаийца социалистически декхараш.

СУРТА ТIА: монтажникий-трубопроводчикий В. Г. Зубкова кулгалду хьалха латта бригада. Аьрдехьара аьттехьа — Н. И. Дашковский, А. З. Стафеева, О. А. Савельев, Д. М. Чуфинев, В. Г. Зубков, Н. Е. Тищенко, С. В. Чумаковский, А. П. Высоцкий, П. Н. Гордейко.

ТАСС фотохроника.

ТХА ДЕГА МАХЕТТАРА

ЧIоагIа теркам тIабахийта деша а деш, дувца а дувц тха болхлоша дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК Пленумеи СССР а РСФСР а Лакхехьарча Советий сессейн документаш. Массаза а санна, советски сага вахара хьал тоадара партеи Советски правительстваи еча йоакхонах диза да уж.

Пятилетка йизза кхоачашъяра, цун тIеххьара шу толамца чакхдаккхара укх къоастамбеча шера яьхачул кIезигагIа йоацаш коталонаш йоахаргъя оаха. ХIаьта укх шера тха конторa болхлоша шера задани 140 процент гаргга кхоачашъяьй, хIаьта аз кулгалдеча цеха коллективо — 270 процент.

Оаха дег чура къоабалду партеи Советски правительстваи соцамаш, тха дега махеттара да уж.

Б. МААШЕВ,
промышленни доаца гIулакхаш деча Грозненски контора парторганизаце секретарь, Сийлахь - боккхача Даьхен тIема инвалид.

Ши доттагIа

Грозненски ремонтно-механически завода дикагIчарех лоархIаш я мехкдаьтта оборудованена ремонт еш йола цех. Пятилетка диьлагIча, къоастамбеча шера план ханал дуккха а хьалха кхоачашйир цеха коллективо. Цул совгIа, дукха ба цехе шоай пхе шера декхараш кхоачашдаь къахьегамхой а.

Мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цехе слесараш ба эрмало Галустян Юрий Асатуровичи, эрсе Афанасьев Юрий Викторовичи. ЦаI хьехархо, вож цун ученик ва. Тайп-тайпарча къамех хиларо а, цхьан хана ца хиларо а новкъарле яц царна юкъерча доккхача доттагIала.

Кхувш воагIа зIамсаг деррига ха тIера хиларах, ший хьехархочо Юрий Асатуровича дечун зем боаккхаш, балхах чехка кхеташ хиларах хьехархочо шийна ховчох цхьаькха хIама къайла ца дохийташ, балха ханах а ший мукъача ханах а ха къоастаеш ученика хьехам бала гIерташ, коллективах, балхах цун безам болийта гIерташ хиларах юххьанца деиз доттагIал тоссаделар царна юкъе.

Цу хана, Октябрьски бурув тохара конторе царна юкъе тоссаденна доттагIал укх ткъаь шера гаргга чIоагIуш хьадоагIа. Контора дIакъайлачул тIехьагIа цхьана балха хьабаьхкар уж Грозненски ремонтно-механически заводе а. Цу хана-м хIанз яр яцар завод а, цех а. Болх бе дуккха халагIа яр, кхоачамбоацараш дукха дар.

Дале а, коллективаца цхьана халонаш эшаеш, керда толамаш доахаш хьабаьхкаб новкъостий Юрий Асатуровичи Юрий Викторовичи. Галустян Юрий Асатуровичи Афанасьев Юрий Викторовичи цхьана слесарии бригаде къахьегаш ба. Шоаш лелаю коммунистически къахьегама ударникаш яха сийлен цIи бакъъеш хьабоагIа говза слесараш: Юрий Асатуровича а Юрий Викторовича а шоай пхе шера декхараш ханал дуккха хьалха, 1973 шера ноябрь бетта кхоачашдаьд.

— Из толам баккха тха вIаштIехьдаьлар, — дувц Ю. В. Афанасьева, — тхоай болх дика бовзаш хиларал совгIа, де дезар дIа-хьа ца тетташ, тIакхаьччачо хьадеш хиларах. Цул совгIа цехерча кхыча слесарашца: со Казачекаца, Юрий Асатурович Сигаевца яхье даьнна къахьегаш да тхо. ХIаьта, оаха яхь лелаю слесараш а бац болх во беш, кIезига а ледарло ялийтача хьалхабовл уж. Айса пятилетка кхаь шера кхоачашъяра дуккхача даькъе сай хьехархочоа Юрий Асатуровича декхарийла ва со.

Ший ученикаша а, балхарча новкъосташа а, завода кулгалхоша а Юрий Асатуровича бечa балха боагIа мах бара, цар цун сийдеш хилара тешал деш да завода Сийлен книжка тIа цун цIи дIаязъяь хилар, дукхача сийлен грамоташца из белгалваьха хилар. Хьинаре дакъа лоац Галустяна общественни вахаре а: завкома член, завода халкъа тIахьожама комитета член ва из.

— Аз болх бу дукха ха я. Дукха хиинаб са ученикаш а. Царех дукхагIа барех дика производственникаш хиинаб, хIаьта аз хьийхачарех инженераш, техникаш болаш а нах ба. Сона Iалаьмате доккха совгIат хул се дагавеха сай ученикацIей долча дийнахьа телеграмма, е открытка дайтача. Кхы а доккхагIа совгIат хул сона айса цхьан хана хьехаш хинна кагийнах балха тIа сайл тIехьбаьнна байча. Сай дикагIволча ученикех лоархI аз вoI санна мара сайна ца хеташ вола Афанасьев Юрий а. Аз доккхал ду цехе меттел ерригача заводе а из сийдеш а лоархIаш а хиларах. Из дика производственник хилара тешал деш да пятилетка цо кхаь шера кхоачашъяь хилар, социалистически яхье хьалхалатташ из хьавоагIаш хилар. ДIадахача шера социалистически яхье даьхача толамех «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха значок елар цунна, — йоах Ю. А. Галустяна.

Юрий Асатуровича ший ученикаx дувцача хана цхьаккха аьнна а хьоадаьзар цун толамашта юкъе ший а дакъа хилар.

ХIаьта из иштта да. Дика производственник а, хьинаре рационализатор а ва Галустяна балха говзал Iомаяь вола Юрий.

Афанасьев Юрий ВОИРа член ва. Укх пятилеткагIа цо кийчъяь 5 рацпредложени производствана юкъеяхьарах дикка пайда хиинаб предприятена.

Юре маллара, царех цаI предложени яц ший хьехархочуца Ю. А. Галустянаца дага ца воалаш, цо хьехам ца луш кийчъяь.

Галустян Юрий Асатурович Афанасьева дезала дукха вевзаш ва. Дикан тIа, вон тIа дизза дакъа лоац цо. Юрий Асатуровича ца ховш дисац Афанасьевг1ар бер памогаш хилча, кхыдар хилча. ХIаьта укх шера бIаьсти Афанасьев Юрий цамогаш хинна больнице уллаш каст-каста тIехьаводаш, цехерча гIулакхех цунна дувцаш хулар Галустян.

Иштта массадолча хIамаш тIехьа вIаши новкъостал деш, вIаши хьожаш хьавоагIа уж, цехе царех оалаш махиллара, къаьнеи къонеи ши Юрий.

Л. АУШЕВА.

ПРОФСОЮЗНИ ВАХАР

ЗАВКОМА БОЛХ ЭРГАБАККХА

КПСС XXIV съездéн профсоюзий XV съездеи решенеш вахаре кхоачаш а еш, дахчах биззагІа пайда эцара болх холуш тоабаьб Ермоловски ДОК-а коллективо. ИйслагІча пятилетка дийлагІча, укх къоастамбеча шерарча керттерча хьокхамех йола план укх тайпара кхоачашъяьй комбината болхлоша: товарни продукци арахецилга — 106 процент, продукци йохкилга — 100 совгІа процент. БІарчча хьайцача иштта да ДОК-а гІулакхаш.

Комбината кулгалхошеи, парторганизацеи, завкомои дукха болх бир тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара, арахеца продукци дукхагІен дикагІен хилийтара, болхлой материальни моральни безам совбаккхара тІаберзабаь. Цудухьа коллектива вІаштІехьдаьлар планал совгІа 484 эзар сома маьха товарни продукци арахеца, планал совгІа 409 эзар сома маьха дахчан хІамаш йохка. Дикка чухьанахьабаьккхаб продукци хьаьрга дІабода мах а.

Иштта толамаш даха комбината коллектива йиш хилар парторганизаце кулгалца болхлой комитето цехашта, службашта, отделашта, къахьегамхошта юкъе социалистически яхь вІаштІехьъяккхарах, цар балхацара безам лакхлургбола гІулакхаш дарах, яхье котбаьннараш совгІаташца белгалбахара оттаяь мероприятеш нийса чакхъяхарах.

Производстве хьалхле лелараш кІезига бац цига. 79 сага еннай Сийлен грамота, 443 болхлочоа — ахчан премеш, 86 сага баркалаш кхайкадаьд.

Дукха терко ю завкомо производства гІулакхаш дувцара. Духхьал укх шера болхлой комитето яьй 20 заседани, 3 профконференци, 56 цеховой собрани. Цига тІаийца соцамаш кхоачашде гІерт завком.

Профсоюзни комитета членаша чІоагІа йоакхо ю шоай мугІараш шердара, болхлой а цар берий а салоІилга дика вІаштІехьдаккхара. Укх шера профсоюза членалла хьайцав 208 саг, курортацкеи салоІача ЦІеношкеи хиннав 19 саг, хІаьта болхлой 91 беро салеІад «Зорька» яхача пионерски лагере.

Комбинате хІара бетта балха итогаш ю. Социалистически яхье хьалха латтараштa лу харара кара тела ЦІе вымпелаш, цар сийна байракх урагІайохийт, Сийлен доска тІа боах уж.

Коллективера нонагІа бараш къахьегара тІера бола, дисциплина йола нах ба. Царна юкъе кІезига бац коммунистически къахьегама ударника цІи лелаераш. Царех ба оператор Аздамиров Хьайбулла, слесарь Гедиев Идрис, наладчик Гриценко Николай, фанераш еча цеха бригадир Шишкина Анна, станочница Альмурзаева Минат, ОКС-а болхло Левачкова Наташа, РММ начальник Шахбулатов Імран, кхы дукхха бараш.

Рационализаторий мугІараш а дикка шерденнай укхаза. Духхьал укх шера цар елар 106 рационализаторски предложени. Царех 38 предложени производствана юкъеяхьарах 43196 сом пайда хилар предприятена. Комбинате дикагІча рационализаторех лоархІаш ба механик Ш. Баймасханов, керттерча механика заместитель И. Дымов, наладчик Н. Гриценко, оборудоване гІулакха вола инженер Г. Васкерчан.

Цхьадола толамаш даьха дале а, комбината балха тІа дукха да кхоачамбоацараш. ХІанз а лоха я къахьегамен технологически дисциплина, дукха балха ха зеха йоаю. Моттигаш нийслу цхьабараш балха ара ца боалаш, е малара дагахь боагІаш, нах лозабеш.

Моттигаш я оборудованех бизза пайда ца эцаш, лерттІа хьалаш вІаштІехьдаьхалац болх бара. Цу даькъе цхьаьца гІулакхаш деш-м да. ХІанз комбинате йистейоалаш я 60 сага лаьрхІа общежити, хьалдеш латт, бархІ квартира йода цІеноа.

Предприяте цехашка хьаеш йола дукха продукци брак йолаш е лохача сортагІа хул. Укхаза тоъац болхлой. Цудухьа болаш болча болхлоша дукха ха йоаккх шоай смена чакхъяьннача тІехьагІа къахьегаш.

Духхьал укх шера комбинатера дІавахав 335 саг, хІаьта хьанйцар 354 саг ва. Цехий кулгалхоша, специалисташа терко яц производства болх вІаштІехьбаккхара, къахьегама дисциплина чІоагІъяра, цаІ кхычунна когаметта болх бе дІарттавара болхлошка массехк тайпара говзал Іомаяйтара. Моттигаш хул болхлой ца лоархІаш а. Масала, комбината директора инициативах автокрановщикалла Іомалуш вар цига болх баь слесарь Шанпов Ваха. Дийнахьа болх а беш, сайрийна городе ухар из курсашка деша. Уж чакхъяьха ваьлча, цу говзалах балха вахийтанзар Ваха. Приказ ца тохаш крана тІа болх байтар цунга, хІаьта алапи слесара доагІар мара лацар. Шанпова дукхкazза а дехар дир директорга крановщикалла дІатІавахийта со, яхаш. Цо дувцар аьттехьа дитацар вохо. Юххера а, ше хала Іомаяьча говзалах кхы цар болх хьа а ца бенна комбинатера дІавахар эІамсаг. Цу гІулакхо цІаькка а хьаьокх болхлой боагІ - боагІача дІахьожабара укхаза йоагІаш йола йоакхо ца елга.

Эггара халагІчарех цаІ я ДОК-е кадрай проблема. Кхоачамба. 80 инженерно-технически болхлоех алхха 15 саг мара лакхера дешара заведени чакхъяьккха вац, аьлча. ХІаьта юкъера технически дешар дийша 18 саг ва. 24 мастерах 2 саг мара вац юкъера технически дешар дийша. Вожаш практикаш ба.

Из гІулакх теркаме а нийца комбината администрацеи завкомои 5 саг вахийтав лакхера дешара заведенешка деша. Укхазарча коммунисташа, агитатораша боккха кхетама болх бу кагирхоштеи, хІаьта иштта цар даьштеи - ноанoштеи юкъе. ВІаштІехьдаьккхад дахчах хІамаш еча промышленноста Майкопски техникумера комиссеи хьа а йоагІаш, цига заочно деша отта безам барашкара экзаменаш комбинате хьаэцилга. Иштта из гІулакх дар бахьан долаш техникуме заочно деша вахав 10 класс яьккха 16 саги, 8 класс чакхъяьккха 17 саги.

Предприяте парторганизацеа, кулгалхошца цхьана завкомо а цун председателa Р. Исраилова а дукха болх бе беза кхоачамбоацараш дІа а даьха, къахьегамен технологически дисциплина чІоагІъяра, болхлой дІа-хьа бувлилга соцадара, производственни участкай начальникийи мастерийи бехктокхам айбара, ийслагІча пятилетка заданеш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагІбахара, цар культурно - бытовой хьалаш тоадара даькъе.

Я. ЦУЕВ.

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Энгельски химически хьоаса беча комбината перемотчица Социалистически Къахьегама Турпала А. Ф. Когачевас 1973 шера май бетта делар ийслагІа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра рапорт. КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дІайха моаршал дахьийтар цунга. Цуана жоп луш хьалха латтача болхлочо дош деннадар цхьаькха пятилетка задани, арахецаш йола продукци тІехдика а йолаш, 1975 шера 7 ноябре кхоачашъе.

Болхлочо бІарчча шу хьалха кхоачашдаьд из шийдекхар а. Из къахьегама котало яьккхай цо нормагІа 64 мара ца доагІача 192 йоачІигаца болх беш, ха кІезигагІа дІа а йохийташ керттерча технологически приемах дикагІа пайда эцар бахьан долаш. Нагахьа санна юкъера лаьрхІача болхлочо хаьда хьдаса юха нийсбеш 32,3 секунд ха йоайой А. Когачевас 23,2 секунд мара йоаяц. Шод беш 2,3 секунда меттел — ах секунд. Гой миштта шаьръяннай!

Дошо кулгаш да Анастасия Филипповнай дараш. Комбинате болх беш из йола 15 шу да, йоккха опыт Іоаяьй, хІаьта из къонача болхлошта дІа а лу. Цун хьокхамах предприятера 170 саг ва шеръаьча зоне болх беш. Дукххача станокаш тІа болх бара боламах областе ала а доагІаш оал болхлочун лакхача говзала школа, А. Ф. Когачевай школа, аьле.

СУРТА ТІА: перемотчица Социалистически Къахьегама Турпал А. Ф. Когачева.

Ю. НАБАТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Новкъосташта хьокхам телараш

Вай республике санна берригача мехка а дика йовзаш я Грознера «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завод. Цига арахецаш йола продукци — мехкадаьтта промыслашта, мехкдаьтта химически заводашта, наькъашка регулировка еча светофорашта эша системаши приборашн чІоагІа хоатташи лоархІаши я массанахьа. Цул совгІа из дІайода доазол арахьарча мехкашка а.

Цудухьа заводчанаша дукха къахьег продукци дикагІен, дукхагІеи, дІадодар кІезигагІа додаши арахецара. Массайолча цехашка, участкашка, бригадашка шерра дІахьош я социалистически яхь. Цу яхьо кердача толамашка кхувл завода коллектив. Цунна тешал ду укх факташа. Продукци арахецара укх пятилетка диъ шера план цхьайтталагІча октябрея, хІаьта продукцена реализаци яра укх къоастамбеча шера план ийслагІча декабрен кхоачашъяьй заводчанаша.

Цу толамашта тІехьа латт дукххача къамех болча нахах йола, цхьа дезал санна барттайна, кхотаенна къахьегаш йола коллектив. ХІаьта цу коллективе кІезига бац хьаьналча къахьегамца, юкъарча вахаре хьинаре дакъа лацарца шоай сийле яьккха бола болхлой. Уж ба кхыбараш йоашта тІехьабоахараш, царна масал телараш... Царех оал пятилетка маякаш. ХІаьта дукхагІча даькъе, уж нах ба вахаре а къахьегаме а халонашта дукхьала нйтта, аттагІа бола никъ а ца хержаш массаза эшача, пайдане хургболча наькъа тІа гІолла ихараш.

Царех цаІ я вай ювцача заводе болх беш йола Ткаченко Раиса Герасимовна. Цун сий ду коллективно, из лоархІ боккхагІчар а эІамагІчар а.

Миштта вІаштІехьдаьннад цун ше иштта езаяллйита, ший новкъосташта хьалхашка белгалъяьла?

Пхийтта шу хьалха укх заводе дІаболабир ший къахьегама никъ Раиса Герасимовнас. Цу хана заводе вІашагІъелла яр электронно - монтажни участок. Монтажни болх хьабе дукха говзанчаш эшар. ВІаштІехьъяккханза яр производство.

Цхьаккха говзал йоацача Ткаченкона хала дар говзала «къайленаш» йовза. Дукха халонаш пийслора хьалхашка. Еакъда, къахьегамцара, къаьстта ше хержача профессецара безам боккха хиларах цун вІаштІехьдаьлар говзал дика кара а ерзаяь лоацача хана дикагІчар мугІаре дІаотта.

...Дукха шераш дІалахад цу хана денз. Цу шерашка дикка лакхъеннай Раиса Герасимовнай говзал, Іоаяьй йоккха опыт. ХІанз из электронно - монтажни цехе монтажникалла болх беш я. Эггара лакхагІа — пхелагІа разряд лелаю цо. Цудухьа тамаш а яц Ткаченкос вІашагІъехка системаш тІехдика хилар.

Шийна ховр, ший йоккха опыт къоначарна дІаялар, уж бокъонца бола говзанчаш хилийтар керттерча декхарех цаІ лерхІ Раиса Герасимовнас. Иттнел совгІча сага балха «къайленаш» йовзийтай цо.

Царех цхьабараш хІанз заводе цІи хеза специалисташ ба. Масала, Кравец Галина коллектива дика йовз тІехдика къахьегамхо а новкъост а санна. Галина санна кхыбола цун ученикаш а дег тІара раьза ба шоай хьехархочоа, цун дикача гІулакхашта. Эхь-эздел долча, Імерза, гІо-новкъостал де кийча йолча кхалсага уллув болх бечар оал «тха Рая» аьле.

Ткаченко Раиса Герасимовна монтажника болх кхоачашбаь Іац. Из бригада кулгалхо я. Цо кулгалдеча бригаде ийс саг ва. Бригада коллектив йоккха еце а доккхий да цунна карагІдувла гІулакхаш. Цехе дІаболабаь моллагІа болам бригада члений хьалхенца хул. Вешта из-м кхетадеш а да, хІана аьлча дикачунна, пайдаегІчунна массаза тІакхувш йола Ткаченко я коллектив дІахьалхашкахьа кхувлар.

Дукххача къаман нахах латтача бригада болхлой цхьан дезале санна барттайна къахьегаш ба. Цудухьа да цар толамаш кхыча коллективаашта юкъе эггара дикагІа. Из дерригa хьахиннад Раиса Герасимовна дика къахьегамхо а кулгалхо а хиларах.

ХІаьта коммунист хиларах тарра коллективера моллагІа дош къоастадеча хана ший принципиальность гойт цо.

— Коллективах дог лазаш саг я коммунист Ткаченко, — йоах пох завода кулгалхоша.

Профсоюза цеховой комитета председатель, завода партбюро член йолча Раиса Герасимовнас дукха къахьег ше болх беча цехе а завода кхыча участкашка а социалистически яхь лакхарча боараме дІаяхьара.

ХІаьта цу яхье массаза хьалха латташ хьа а йоагІа из хьинар дола кхалсаг. Цудухьа вІаштІехьдаьннад Ткаченкой шийна йоагІа пхе шера план хІанзалехьа кхоачашъе. 1976 шера календаря чотах къахьег цо хІанз. Из боккха толам ба!

Сий долаш ба Ткаченко Раиса Герасимовнай къахьегама никъ. Цу наькъа тІа гІолла хІана а тешаме дІайода доккхача хьинарца, дикача гІулакхашца яйза йола коммунист Ткаченко. Ший беррига низ, дега йовхал дІалу Даьхенна долча гІулакха. ХІаьта Даьхено цІаккха хоаста ца веш витац ший йоакхо еш вола саг.

Раиса Герасимовнай къахьегама лакха мах баьб. Паччахьалкхен лакхарча совгІаташа — «Знак Почета» яхача орденацеи Ленински юбилейни медалацеи белгалъяьккхай из.

Ткаченко Раиса Герасимовнай къахьегама даькъа тара бац заводе болх беча Ардашев Иван Алексеевича никъ. Завода болхлошта юкъе ший тайпара ба цо кхоачашбу болх. Из аьшка пхьар ва. Предприяте цехашта лаьрхІа заготовкаш хьаю цо. Цудухьа цун балхах дукха тийша ба заводчаний къахьегам.

Из дика кхетадеча Ардашева ший йоккха опыт балха юкъехувл. Лакхарча разряда аьшка пхьар, цо хьаяь моллагІа заготовка тІехдика мара хилац. Дика йовз Иван Алексеевича ше болх бу оборудовани, хІаьта массаза цІена, Іуналдика деш хьожаш хул. Цудухьа цІаккха сеца латта везаш хилац цун.

Итт шу гаргга ха я Ардашев Иван Алексеевича вай ювцача заводе къахьега. Царех хІара шу белгала хиннад дика къахьегама толамаш дахарца. Цунна тешал ду цо лелаеча Ленински юбилейни медало, сийлен грамоташа, яьхача баркалаша. ХІаьта къаьстта белгала хиннад цунна укх пятилетка шераш. ИйслагІа пятилетка ханал хьалха кхоачашъе аьнна ше денна дош сийленца кхоачашдаьд Иван Алексеевича. ХІанз 1976 шера июнь бетта чотах продукци кийчъеш ва.

Кхы цхьаькха дикача хІамаца а ше воккхий ве бокъо йолаш ва Ардашев. Укх пятилетке цо енна ялх рационализаторски предложени балха юкъейоалаяьй. ХІаьта царех цаІ къаьстта еза я Иван Алексеевича. Хьалха кепаетташ хьеш хинна заготовкаш кхычу тайпара хьаяра йола предложени я из. ХІанз уж жІовнаца-автоматаца хьаю аьшка пхьаро. Цу гІулакхо торо хилийтай дукххача маьхера метал кходе.

Иштта шийна хорр, ший опыт завода долча гІулакха дІалуш хьавоагІа коммунист Ардашев. Иван Алексеевича ха корайоагІа коллектива юкъарча вахаре дакъа лаца а. Механически цеха партийни организаце секретарь ва из. Ер пхелагІа шу да цеха коммунисташа шоай парторганизаце секретаралла из хоржа.

МоллагІа болх шийна тІабиллача ханнахьеи дог-цІенен кхоачашбу Ардашев Иван Алексеевича.

ХІаьта Сийлахь - боккхача Даьхен тІем тІа дакъа лоацаш хиларах тарра, дукха да цун дувца завода кагирхошта. Из каст-каста бІаргаго йиш царна юкъе.

Р. ЦОЛОЕВ.

ТОАБЕ ТОРГОВЛЕ БОЛХ

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ТОРГОВЛЕИ ОБЩЕСТЕННИ КХАЧАНИ ХЬАКЪЕХЬАРЧА КОМИССЕ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета торговлеи общественни кхачани хьакъехьара массазара комисси хьежар Назрановски района къахьегамхошта торгови гІулакх миштa ду, из дош ший заседане а дийцар.

Комиссе белгалдаьккхар района къахьегамхошта деш дола торгови гІулакх тоадара де доагІа гІулакхаш ца деш хилар. Дукххача кхачан продукташ йохкача тикашка № 1 (заведующи нов. Р. Арсельгова), № 13 (заведующи нов. Х. Евлоев), № 28 (заведующи нов. Т. Льянова) йолча тикашка эггара дукхагІа эшаш дола товараш дац, советски торговле правилаш телхаю, продавецаш нахаца гІожа ба. Хила майоагІара цІена яц тикашкеи ларекашкеи. Цар чу дац контрольни тараааш, жалобайи предложенейи книжкаш.

№ 13-и 28-и йолча маькх йохкача тикашка тараз нийса озац, ахча доагІачул дукхагІа доакх. Эзача 10-нех хІара булка 50, 70, кхыметтел 100 грамм эшаш я.

Кхачан промышленноста Назрановски маькха заводо торгови сете дІакхуьйита маькхи булкаши во хьаяь а доагІаш дола дозал доацаш а хул.

Комиссе Назрановски районни респотребсоюзеи кулгалхой теркам тІабахийтар района къахьегамхошта деш дола торгови гІулакх овлангара тоаде дезаш хилара.

Къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий Советий исполкомашта, моттигерча Советий торговлен общественни кхачани хьакъехьарча массазарча комиссешта, тикай комиссешта тІадиллад тикаша, ларекаша, столовеша, буфеташа беча балха дукхагІа тІахьожам лоаттабе. Исполкомийн массазарча комиссейи заседанешка каст-кастагІа цар балхах лаьца дешаш дувна а, бахача наха торгови гІулакх делга дикагІа вІаштІехьдоакхилга Іалашде а деза.

Нохч - ГІалгІай АССР кхачан промышленноста министерство декхарийла яьй Назрановски маькхъеча завода болх тахка а, цу арахецача изделей дикал тоаелга Іалашде а, белгалбаьча боарамал эшаш маькх хьаераш бехктокхаме оза а.

Заседани еш а, дувцача деша хьакъехьа къамаьл деш а хилар республика Лакхехьарча Совета торговлен общественни кхачани йолча комиссе председатель Л. П. Ясиненкая.

КУЦ ДОАККХА ЦЕМЕНТ

Харьковски политехнически институтерча маза болча материалий химически технологе кафедра Іилман болхлоша технически Іилмай кандидаташа Пивень Нелле, Жаров Евгене, кхычар профессора Ведя Евгене кулгалца хьадагалаьцай куц даккхара пенашта тІагІолла хьекхача материалах санна гІирсаш хьалдеча пайда эцаргболаш йола цемент. Магнезиальни цемента керда тайпа хьадаьд доломиташ юкъе а ухийташ.

Гучадаьннад, цІенача кІира кхерах 80—90 процент кІайл долаш йола портландцемент Іеттор 0,35—0,50 процентал дукхагІа хила йиш ца хилар. Уж аьшка Іетторащ доахкача цІенача кІира кхеран запасаш дунен тІа кІезига хиларах цемент эшшача боараме кІай хилийтара кхыдола наькъаш ца лехача баьннабац Іилмахой. Галоидни соединенех пайда эца, аьшк Іеттадарах хьахнина мисталаш вІашагІхетта, кхыдараш ле баьннаб. Цхьабакъда портландцемент хьаяра технологена уж дерригa кердадараш юкъедахьаро йиш хилийтай цементни порошока кІайл совъякха. Маркхал чІоагІбелча цемент баьдъераш хиннай, бебе бесаш — кІаьдаш дийнад. Цул совгІа цу тайпара цемент хьаяра балхах чоалхане технологически процесс хиина ца Іеш, цунга дукхха электрически йовхален энерги дІаахийта езаш а хиннай.

Харьковски политехнически института маза болча материалий химически технологе кафедра болхлоша теркальяьй Іалам чухь масе метте дукхха йолеи гІишлой индустрена кІезига мегаш йолеи доломиташ. ИІаьхкхача хана тохкамаш дар, эксперименташ яр, гІишлой материалий промышленноста болхлошца айхха цхьана гІулакхаш леладар бахьан долаш из дош толаме къоастадаьд. Хьаяьй фега санна, иштта хи чу а атта вІашагІа хотталуш йола кІай магнезиальни цемент. Дукхха а кІайгІа йолча (85 процентага кхоачаш) кердача цементах пайда эц керттерча даькъе куц доаккхача материалах санна. Цу тайпара, шерра торонаш хьаеллалу тайп-тайпарча гІирсашта тІагІолла хоза догамаш дара.

Николай НЕСВИТЕНКО,
АПН корреспондент.
Харьков.

ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ ЯХЬ

Укх тІеххьарча хана пайдане хуацамаш хулаш дегІаенай социалистически яхь. Цунна тешалдеш я керда хьахина ххьайола формаш. Керттерчарех лархІа дезаш да социалистически яхь денгара денга шерагІа яржаши материальни рузкъа хьадеча болхлошца цхьана инженерно - технически болхлоша дизза дакъа лоацаши хилар. Инженерно-технически болхлошта юкъе шерагІа дІаяьржача формаех цаІ я коммунистически къахьегама тІехьара болам. ХІанз укх тІеххьарча хана коммунистически къахьегама яхье дакъа лоацаш геттара дукха инженерно - технически болхлой ба мехкдаьттеи гази йоаккхача управленешка.

Лакхе белгалъяьхарел совгІа социалистически яхьа кхы формаш а я инженерно-технически болхлой. Масала, доккхагІдола декхараш тІаэцар, иштта хьажарашка, конкурсашка, творчески организацешка дакъа лацар, кхыдараш.

Инженерийи техникийи социалистически яхье шерагІа дІаяьржарех лархІа езаш я творчески планаш уттаярей кхоачашъярей форма. ХІаьта керттерча специалисташа, технологаша, иштта службай, отделий, цехий кулгалхоша, мастераша, механикаша, вешта аьлча берригача инженерно-технически болхлоша производствана технически хувцам бара даькъерча формаех пайдане ярех лархІа еза хІаране шийн творчески план. Цу планий дикадар фуд аьлча, из да инженераша, техникаша шеше е новкъостаца цхьана къахьегама овсарле лакхъярза а продукцега дІадодар лохдарца а ювзаенна Іилма-технически мероприятеш уттаелга. Технически технологически кердадарашта разработка е, уж производствана юкъехьа, иштта рационализаторстванеи изобретательстванеи юкъе дакъа лаца тардолийт цу планаша.

ХІара инженерно - технически болхло шийн творчески план йолаш хилар — из да кердадар, дикагІдар творчески лохилга.

Коммунистически къахьегама тІехьара болам, отделаша, цехаша, предприятеша яхье дакъа лацар, ши-ший творчески планаш уттаяр санна йола формаш лелаярад совгІа хІаране тІанйша декхараш миштa кхоачашду хьажара форма а шоай балха юкъейоалаяй инженерно-технически болхлоша. Шерра чулоацам болаш да социалистически декхараш. Болхлочун къахьегама лоархІам баь ца Іеш Іилма-технически кружоке, дешаре, общественни балха, быте цо лоацача даькъа а лоархІам бу тІаэцача социалистически декхарашка.

Массане дакъа лоацаш шерра дІаяьржай Іилма-технически прогрессаца ювзаенна йола инженерно - технически болхлой социалистически яхьа керда формаш. Цул совгІа хьалхарча даькъе кердача техникай дикагІйолча технологенеи разработка яра ханаш лоац а еш, керда техника, дикагІйола технологи, рационализаторски предложенеш балха юкъехухилга, хІара балха моттиге къахьегам дикагІа вІаштІехьбоаккхилга, кхыдараш санна дола балхаш Іилманеи техникай тІеххьара карагІдаьннарий ларда тІа кхоачащдара тІаберзабаь яхье баьннарий яна.

Ю. БАЛАШОВА,
«Малгобекнефть» НГДУ къахьегамен алапен отдела начальник.

ГАРГАРЧА МАЛХБОАЛЕРЧА МАШАРГА ВУГАШ ЙОЛА НИІ

Пропуска картонни квадратик улл са архиве кулга йоазонца яь белгало тІа а йолаш: «21 декабрь, Іуйре». Шу хьалхагІа Женеве гулбеннача цхьа эзари ах эзари журналистех цу Іуйрийна исторически событе тешаш хилар. Къамий Дворецерча, ворхІ са болча истола хьалхашка ший эггара хьалхара секундаш йоахаш яр Гаргарча Малхбоален деша керда гулъенна Женевски машара конференци.

ДагадоагІа сона диззача сахьата хІана яланзар аьнна из хьа ца еллаш тІехьаьнна. Цхьан наІарах зале хьачубахка вІаштІехьа хетацар Іарбийн израильскии делегаташта. Уж кІезиг-дукха хьебаларо дукха хІамаш дувцар Гаргарча Малхбоалера дов керд-кердача чоалханеча гІулакхашца дикълуш лаьттача ткъаь пхиъ шера котвалйначо нийшачунга шийна ловр дайтаргдолча психологически хьалашка къамаьл дІадоладалийта гІийртай Израиль. Из кхетадеш мадарра, Іарбийн паччахьалкхенашта — агрессе эулам даьрашта — мегаш дацар. Хийтта яь женевски зала нажа ниІ, Гаргарча Малхбоалерча нийсхон машарга вугаш йола моллагІа кхы ниІ а санна, дІакъайла яр.

Женевски машара конференце — цунах латт цун лоархІамегІара башхало а — ГІарбаша духхьашха пайда ийцар цхьатаррарча боараме переговораш яра бокъонах. Цул кІеззига хьалхагІа октябрьски тІема юкъера баьнабар уж шоай цхьоагІо хо а луш, шоай эскарий кердача кхерамзленах дог тийша а болаш, хІаьта цар моастагІа «Израиль эшаергйоацаш» хиларах бийцача фаьлга гаргашта хьалхашка висар, дунен халкъашта юкъера тамашийна чІоагІа хийра ваьккхар.

Доакъошхой бокъонаш цхьатарра хургхилара дукххача хьале тешам лора иштта Советски Союзен ВІашагІкхийттача Штатийи сопредседательства а, Сийлахь-йоккха шн державa Гаргарча Малхбоалерча хьала а конференце ший лелама а дикагІча оагІорахьара влияни е кийча хиларо боарам боацаш лакхбора декабрь бутт бовш Женеве вІашагІъеллача политически механизма мах. Кхохкам кІаьдбаро Гаргарча Малхбоалерча машара тІехьа латтараштa башха-дика рождественски совгІат дера. Еррига проблемаш политически наькъаца цхьана къоастаяра лостам лохача керда этап хьаеллалора.

Юкъмоттигера кхо дош

Халахете я, шу хьалхагІа из торо карара ялийтар. Ши да мара ца доаккхаш конференце бох сацийтар, Египтеи Израилен викалаш вІашдухьала а этта бІу тІехьашка баккхара хьакъехьа барт вІаштІехьа ца боалаш хьийза тІема балха группа оалаш яр шийл тІехьа а йита. Цу тайпарча ах дакъа мара боацача, алхха тІема цакъо меттахьа ца йоалийташ дІахорча бетташка лоаттайр Гаргарча Малхбоалера политически уйла.

ТІехьагІо гуча мадаллара, оагІонаша хьаувттадаьраш нийсса шоайла вІашдухьала дола бахьанаш дар. Шоай лаьттаех кхыметтел цхьа дакъа даьккха а мукъадаккхара цхьан сахьата а мело ца е гІерташ яр Іарбий паччахьалкхенаш Уж тешар Синае санна, иштта Голанашка а бІу тІехьашка баккхар бокъонца а халданза а машар оттабарга бодача наькъагІа боаккха эггара хьалхара гІа мара лархІа боагІаш бац яхача соглашеней пунктех. Цу тайпара машар хила йиш йий дІалийца дерригa Іарбий лаьтташ Израила дизза юха ца дерзадича? Гаргарча Малхбоалене дизза хиннача тІемо бакъдир йиш ца хилар.

Кхы тайпа уйлаш яькхай тель-авивски стратегийн юкъарчал де эттарийн хьаькъалашка. ВІу тІехьашка баккхара хьакъехьа шин оагІорахьара еча сепаратни переговораша Іарбий столицашта юкъе хилахстар даккхарга, Іарбий мехкий цхьоагІо йохаярга догдоахаш хиннаб уж. Бухсоццача кхьачача наьха лаьттан хІара чІегилгах тоъал боккха политически аьттув шоашта кхоачабар лора израильски хувцархошта. Цу дипломатически тийшача балхаца хьулаенна йоаллаш кхы цхьаькха цхьа план а хиннай: Гаргарча Малхбоален дош къоастадара Советски Союз юстара кхоссилга а цу тайпара Іарбий паччахьалкхений позицеш цІенхаштта мельелга а.

Уж уйлаш шоай бух а тІехьа хьагучаьхьар хано. Кхыча тайпара хургдац аьнна хеташ махиллара, эскараш тІехьашка дахаро лаьгІъянзар кхохкабенача Гаргарча Малхбоалехьарча кхуврчара йІовхал. Тель-Авиво хадданза лелаеча провокацеша—Ливана граждански объекташта бомбаш еттаро, палестински лагерашта хеххаш тІа а ухаш, аккагІча тайпара довнаш даро, дІалийцача сирийски лаьтташ тІа шоай нах баха хувшабаро — лотадаь низа доаллаш йола молха бешка яьй Гаргарча Малхбоален районах юха а.

Гаргарча Малхбоалене машар хулга цІенача дег тІара ловш мел бараштa тахан геттара шаьра гуш да: керда тІом ца хьовш биса йиш йолаш бац, нагахьа санна укх гаргагІарча хана вІашдухьаленний керттера кхо дош къоаста ца лой. Белгала аьлча: Израило дІалийца Іарбий лаьтташ хьа ца хеце, шийн паччахьалкхе а йолаш дахара йола Палестинерча Іарбий халкъа законни бокъо чакх ца йоаккхе, довна юкъеззача хІара паччахьалкхенна кхерамзле хилийтара корта а болаш тешам ца лой. Укх ткъаь пхиъ шера дипломатически горизонте гучаьннаяц нийсхон машара ларда тІа дош къоастадара никъ лахар духьа уж еррига проблемаш къоастаюлургйола цхьаккха дунен халкъашта юкъера форум. Гаргарча Малхбоален деша йолча Женевски машара конференцегара дІанйккхача.

Духхьал из бахьан долаш ший махулла Женеве цІаькка вІашагІкхетаргдола гІулакх де гІерт СССР дукххача Іарбий паччахьалкхенашца цхьана. Ший болх укх гаргарча хана, хІанз кхы из тІехьа доацача хана, хІанз укх сахьата къамаьлаш дераш, йоккхий топаш а йоацаш, дипломаташ болча хана. Гаргарча Малхбоалене событеш дегІаухилга Тель-Авиво лелаеча провокацешца чакхдоалаш ца хилча хІаьта а. Лалла хьаувтташ я женевски форума шоллагІа этап гулъелга дацза дарглоацар хинна ца Іеш, де доагІар а долга хьахьокхаш йола позитивни процессаш.

Тар ма лу сихагІа

Деш дола къамаьл эггара хьалха Израиль мадарра аьлча Іарбашта юкъерча вІашдухьаленех пайда эцара йолча торонех яьккхача паччахьалкхенашта керте латтарий Рабатски совещане итогий хьакъехьа да. Хийраяьнна хиннача Іарбий позицена юкъе чудийтта израильски загалаш Іолийгад — эггара хьалхарча аргІаппа палестински проблемах лаьца аьлча. Израильски оккупацеи тІеракхессача палестински лаьтташка хьаман Іаьдал оттадара Рабате еррига Іарбий паччахьалкхенаш раьза а йолаш мандат хьанйца Палестина Мукъаяккхара Организаци (ООП) дунен халкъашта юкъерча сообществера ший дакъа хьалаца йолаелар ший халкъа законни викал ше хиларах тарра. Цун оаз духхьашха йийкар ООН пенашта юкъе. Зем боахачун гІанд цига духхьашха хьалаьцар цун викало.

Лакхъеннача ООП авторитето йиш хулийт женевски къамий Двореце кІезигагІа оттадой а кхы цхьаькха а цхьа истол оттаде палестинцашта. Цу даькъе Советски Союза хетар корадоагІаргда эггара тІехьагІа яьча советско-палестински коммюнике тІара. Цига хьакхайкадаьд ООП викалашка кхыча делегацей йолла. бокъонаш а йолаш Женевски машара конференце дакъа лаца йиш хургйолгах дог тийша хилар.

Палестинций гІулакх хьаллацар — Гаргарча Малхбоалене духьа Советски Союзо шерра чакхдоахача хьинареча дипломатически гІулакхий цхьа дакъа мара дац. ДІадахача шера дипломатически хроникана юкъедахад тайп-тайпарча доале латта советско-Іарбий хьакимаш иттазза вІашагІкхетари цар консультацеш яри, цхьабакъда лерхІар цаІ а долаш: Гаргарча Малхбоаленера дош машаре къоастадара никъ цхьана лахара юкъара стратегически декхараш белгалделга. Москвацара массе оагІорахьара бувзамаш дегІадоаладелга агресси юхатохача меттел Женеверча машара переговорашка а толам боаккхаргбола керттера хьал санна лоархІ тахан Каире, Дамаске, Іарбий кхыча столицашка.

Цу гІулакха белггала исторически лоархІам болаш хургьа хьатІадоагІача шера январь бетта Египте, Сире, Ираке ваха лаьрхІача КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева визит - Цуница дувзаденна тахан а тІехьа доглоах комментатораша сепаратни дипломате соцада- латта Гаргарча Малхбоален дош дІахо къоастаде йиш хургхиларга. «Гаргарча Малхбоален проблема СССР юкъе а йоацаш хана йІоахалла къостае гІертилга... дехад, — белгалдоаккх цу хьакъехьа «Рейнише пост» яхача малхбузенгермански газето. — Мадарра аьлча цхьаккха тайпа дош тахан Москва юкъе а йоацаш къоастаде вІаштІехьдоале тамаш я».

Гаргарча Малхбоален йоккхача минин арен тІа дахача халкъий кхелаш юкъарчал доацаш женевски конференце шоллагІа, хоадамболлаш яр хила а мегаш йола, фаза йолаяларах а йолалургйолийхьогІ аьнна хетарах а тийша я аьнна хет газета. Из ший тайпара мукІарал да. «ЛертІа уйла йолаш болча политикаша тІа-тІа дикагІа кхетаеш я женевски форум укх гаргарча хана гулъяра хьакъехьа енна советски предложени. Укх тІеххьарча хана из кхы тІа а» бакъдир Владивостокои Рамбуйян. Паччахьалкхенашта керте латтараша шоззе а вІашагІкхийттача хана бухсоцаш оттадаьча документаша тІахьех «тар ма лу сихагІа» Женевски машара конференце болх юха дІаболабара.

Кхы тайпа я Тель-Авива уйлаш. Моттигерча пропагандистаца шоай хур ду конференци Женевски Іам чура цхьа уизаре воатІагар хетийта а хаьда йоацача ханна из тІехьаяккхийта а гІерташ. ЛерхІар дика кхетадеш да: сабар а даь, империализмаца духьалара Іарбий цхьоагІо йохий, советско-Іарбий юкъмоттига юкъе цІаьхха шийла мух боалий хьожилга. ХІаьта хІанз укх сахьата израильски доал дерий шоай да сагота гІулакхаш. Эскара тІерча сигала хьалбоалаш латта седкъа инарал-майор Ариэль Шарон кхайк палестински организацей кулгалхоштеи дерригача дунен тІарча цар политически представительствашта «етта а хІалакбий дІабахаа» яхаш. ХІанз а хьадагалаьца яланза йола атомни бомба лестаю президента Эфраим Кацира. «Израила ядерни потенциалаца» Іарбий кхера а беш. ТІехье сов уизара йолаш гІулакх доацал-теш из, аьнна хаьттад президентага пресс-конференце. «Дуненга сахьувзадайта оаш». — хІаман бала боацаш хьакхайкадаьд Кацира.

Владимир СИМОНОВ,
АПН политически обозреватель.

Хьалхалатта опыт—массанена

БОАХАМА ДОАКЪОШ ДЕГIАКХУВЛАР

Дикка дегIадена растениеводстван хьайбай боахамеи доакъош долаш боккха боахам ба Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоз. Дукхача шерашка вIаштта пайда ца луш хадданза эе деш хьадоагIар совхоза хьайбаш леладелга. Хьайбашкара йоаккха продукци кIезига яр, дикалга диллача паччахьалкхенга дIалуча боарамал лохагIа яр, продукци яккхарга дIадодар планагIа доагIачул дукхагIа дар. Овлангара хувца дезаш дар гIулакх.

Боахама цхьаболча кулгалхошеи специалисташеи хьайбай боахам интенсивно дегIакхувлара цхьа никъ лувцар — духхьал хьайбай продуктивность лакхъяр, дикача фух дола доахан лебадар санна йола лоархIамера фактор теркал ца еш. Ийнача фух долча доахангара шура дукхагIа яккха гIерташ дукха доакъар дIаухийтар хьадоалар кIезига доллаше а. Цудухьа продукце единица яккхарга дIадодар лакха дар. Ца боагIаш дукха нах лелабора фермашка.

ТIеххьарча шерашка цу ханналца чIоагIъенна лаьтта уйла хийцар боахаме. ИйслагIча пятилетке ца лоархIамера боахама дакъа дегIадоаладара де дезараш белгалдир: тайп-тайпарча фух дола доахан юкъера дIа а доахаш шурийна дикагIдолча шинарашца деттача доахана Iулаш вIашагIдохкилга, осеменене болх боагIIача боарам тIа боаккхилга. Уж дерригa гIулакхаш леррагIа чакх а доахаш хьайбай продуктивность лакхъярца шуреи дулхи йоаккхилга а кийчделга а алсамдаккхара тIадерзадир дерригa низаш, творчески уйла.

Хьайбай боахаме деча балхех хьахулар цу сахьате гучадалац. Фуна доахан леба а даь царех хьайоала продукци совъяккхара 4—5 шу эш. Ер пятилетка йолалуш дIадоладаьча гIулакхех хьадаьннэ беркат дIадаха шу чакхдоалаш къаьстта укх шереи гучадаьлар. Дика толам баьккхар зооветеринарни служба болхлоша. Хьайбай продукташ йоахилга а кийчьелга а алсамдаккхара тIехьа лоаттабаьча къовсамах хьахиннар гуш да.

Совхоза керттерча ветеринарни лоро Магомадов Iаддарахьмана зооветеринарни служба болх Iилман ларда тIа оттабир. Цар хIара дийнахьа беча балха юкъе кхувлар хьалхалаттача практика карагIдувлараш.

1970—1971 шерашка совхоза фермашкара ветеринарно-санитарни гIулакхаш воча хьала тIа дар, къаьстта къоастам боанаш чоалхапеи яр бруцеллезни ситуаци. Цу шерашка контрольни тохкам бича совхоза хIара фермера цамогаш бола 20—30 етт хьакъоастабир. 1971 шера ерригача совхозе 300 гаргга етт хьакъоастабир.

ЛийрхIача ханал цхьа шу хьалха дизза чакхдаьккхад совхозе цамогаш дола хьайбаш дIадоахилга. Хьалхарча шинкхаь шера ерригача отделенешкара дIакъоастадаь бруцеллез дола доахан хинна Валарга тIара ферма а укх шера цIенъеннай цу доахах. ХIанз совхозе цIендаь дIадаьккхад бруцеллези кхыдола дIа-хьа дувла лазараши.

Из бахьан долаш кIезигагIа дов доахан. Масала 1970 шера 195 хьайба делар. ХIара шера кIезигагIа довш укх шера дIабахачь цхьайтта бетта 37 бежан мара деннадац.

Совхоза ерригача фермашка инфекционни лазараш долаш доахан дар. Царца лелача могаш дараштa а дIа а дувлаш дIадаржар лазар. Из хьайбай продуктивность лакхъяра чIоагIа Iаткъаш дар.

Эггара хьалха из эулам дIадаккха дезар. Лоацчача хана дулургдолаш хIама дацар из. Совхоза зооветеринарни служба дукха къахьега дийзар фермашкара культура лакхъяра. Дукххача шерашка дIа ца озаш кхо латтар фермашка. Шура делаю пхьегIаш цIена яцар.

Кхо шу хьалха совхоза ерригача фермашкара бруцеллез яхача инфекционни лазарех дола доахан хьагуча а даьха цхьан ферме дIагулдир. ХIаьта брак даь дIакъостадаьча хьайбашта метта дикача фух дола шинараш хьаоттале дезар. Шин шу хьалха симментальски фух дола ялх бIаь шинар доаладир ийца. УнахцIенеи могаши дола шинараш лораде дезаш дар. Гаьнна лоамашкарча ферме дIа а дига леладир уж кIалхарча доахах дIа ца кхетийташ. Иштта карантине шинараш дIа ца оттадарах Урус-Мартановски района «Горец» совхоза соахка ийца доаладаь дикача фух дола ши бIаь шинар кIал лазар даращца дIатохарах цамогаш хилийтар. Из де йиш йолаш дацар.

Соахка совхоза хьайбаш леладераша кхыметтел шоаш хьалкхедир продуктивность лакхагIа йолча доахах 300 шинар. Деттача доахана Iулашта юкъера эсалагIа дараш дулха дIаденна царна метта дика шинараш дIаоттадаьчул тIехьагIа вай республика боахамашка дикача фух дола шинараш дохка а вIаштIехьдаьлар цар.

Из гIулакх бахьан долаш дикка лакхъелар совхоза фермашка йоаккха шура. Шерагара шерага дукхагIа хул хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура. Аьлча кхоачам ба дIадахача шера яьккхачунца нийсинча хIанзле хIара Iаттагара укх шера 36 килограмм дукхагIа яьккхалга. Пятилетка къоастамбеча шера паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачашъе гарга ба совхоза хьайбаш леладераш.

Цу цифраша тешал ду хьайбаш дебадарца цхьана уж дикача фух хилийтара совхоза зооветеринарни служба болхлоша, хьайбаш лаладераша нийса никъ лаьца хилара.

ХIаьта цу дерригача дикача гIулакхел кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац фермашка хьежабу кулгалхой, специалисташ шоай гIулакх дика довзаш, профессиональни говзал лакха йолаш хилар. Хьайбай боахаме дукххача шерашка болх баь йоккха опыт йолаш ба фермашка болх бераш. Инфекционни лазарашца къовсам лоаттабеш карантийнни ветеринарни мероприятеш цIенхаштта кхоачашъеш дукха болх баьб шоллагIча отделене ветеринарни фельдшераша Музаев Ахьмада, цхьоалагIча отделене Хачукаев Сайде.

Совхозе дукхагIа йола хьайбай продукци цу отделенешка йоаккх. Керттерча даькъе цига лелабу племенной болх. Искусственни осеменене пункташ Iанга дика кийчъяьй. КхоалагIча отделене хIара кхоабача Iатта тIехьара цхьацца Iаса хьахиннад. ЦаI етт Iаьхара ца бисийтара тIехьа лоаттабеча къовсаме осеменатора Джабраилов Махьмада дика ка йоал.

Боккха теркам тIабохийт специалисташа 27 бутт бузача шинара дозал 350 килограмм йолаш хилийтара. ХIана аьлча, иштгача Iатта тIехьа хьахинна Iаса низ болаш, диспепсия ца хулаш, кхыдолча лазараштa а духьал отталуш хул.

Деттача доахана Iула ремонт е дика Iаьсий хьалкхедар фермашка эггара халагIа йола участок я. Дукха Iупал эш царна уж ондадаьнна дIадоладаллалца. Совхоза цу участкана боккха теркам тIабохийт.

Цу халача балха тIа дика хьокхамаш доахаш къахьегараш дукха ба укхаза. Дукххача хана денз Iаьсий леладеш, дийнахьеи буси царна планал совгIа дулх тIакхетийташ, тIеххьарча 4—5 шера цаI дIа ца къастийташ хьайоагIа КоатIарЮртарча фермера Арсанова Арубика. Иштта лакха хьокхамаш гойт № 3 йолча отделенерча Iаьсий леладеча Индербаева Бекиста, Батышева Хажана, кхыбараша.

Укх шера фермашка хьокхамаш доккхий да. Къонача хьайбашта дулх дукхагIа тIакхет, шура дукхагIа йоакхх. Укх шера халкъа боахама планагIа паччахьалкхенга 270 тонн йохка езача 275 тонн дулх дехкад совхозо. ХIаьта иштта тIеххкоачашъяьй шура йохкилга: цхьайтта бетта планал совгIа 75 тонн ехкай.

Къаьстта доккхий толамаш даьхад пятилетка диьлагIча, къоастамбеча шера Хатуев Махьмада кулгалдеча № 1 йолча ферма коллективо.

Совхозе дукха ба шера тIаийца социалистически декхараш тIеххкоачашлаь 1975 шера чотах къахьега хьайбаш леладераш. Шоаш леладеча доахана продуктивность хIара шера лакхъеш хьабоагIа дояркаш Арсаева Малика, Раисова Люба, Шибаева Зула, Эскиева Нура, кхыбараш. Пхе шера план укх шера кхоачашъяьй Майрбекова Асмая, кхы дукххабараша.

Совхоза хьайбаш леладераша дерригa низаш оарцагIдаьхад чусоцадаьча хьайбашка шура ца эшаяйтара. Организационни ха чакхъяьннай, хIанз Iан распорядка тIа даьхад доахан. ДукхагIдола доахан дахка дезденна лекъа дале а лерттIа Iунал деш, рационагIа мадоаггIара кхоабаш шура дукхагIа йоакх. ХIанз йоаккха шура декабрь болалуш хинначул 780 килограмм дукхагIа я.

Iан дика кийчо яьй совхоза хьайбаш леладераща. Помещенешта ремонт яьй. Кхоачамхиллал гIожеи мошеи доакъар Iалашдаьд. Чангара дIа мел иккха доакъар хьайбаша Iадоаккхаргдолча хьатIа е эза бехктохкамерча сагага дIа а денна лорадеш да.

КарагIдувлача гIулакхех бIу беннача совхоза хьайбаш леладераша дIахо тIатеIIа къахьег хьайбай продуктивность лакхъяра тIехьа шоаш хьалаьца никъ дIа ца хепаш. ХIара бIаь Iатта тIехьа лоархIаш шерра-шера дикача фух 25 шинар кхедергда совхозе.

Хьайбай продуктивность лакхъяра племенной болх тоабелга совхоза беррингача хьайбаш леладерий лоархIамера гIулакх да. Цо торо хулийтаргья хьайбай боахам интенсивно дегIабоалабе.

Т. АРЧАКОВ.

Бетта цхьа доярка Ди деделга традици а хинна дIаэттад Грозненски района «Грозненский шурий» совхозе. Хьайбаш леладераша шоай балха итогаш ю, кхоачамбоацараш гучадоах, хьалха латтарий цIераш йоах. Массане хьинаре дакъа лоацаш дIадиькхьар укх деношка цу боахаме доярка Ди. Совхоза хьайбай боахамерча хьалех дийцар керттерча зоотехника А. М. Емельянова. Шура яккхарей, из паччахьалкхенга йохкарей шера план цхьа бутт хьалха кхоачашъялга дIахайтар цо гулбеннарашка. ХIаьта дулх дохкара халкъа боахама план ах бутт хьалха кхоачашъяьй.

ДIабахача цхьайтта бетта совхоза 112 доярка тIеххкоачашъяьй шура яккхара шера задане. ХIаьта йиъ доярках

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЬ IЕ ЙИШ ЯЦ

хIаране Давлетгериева Келимата, Чакаева Тамаре, Шамиева Залпаа, Акаева ПаьтIамата хIара кхоабача Iаттагара кхо эзар килограмм совгIа шура яьккхай.

КарагIдувлача дикача гIулакхаша дог гIоздоах.

Цхьабакъда, цунах салоIам баь Iе йиш яц, хIана аьлча гIулакх харц дала тарлу. Иштта хила а хилар. Хьайбаш леладераша балха темпаш лаьгIийр, шоашта дагадаьллар кхоачашдича.

Фу бахьан да?

Бригадай кулгалхоша боагIа теркам тIабахийтанзар доахан кхабарах деттаран. Иналача хана ца детташ доахан тIехьдоахаш моттигаш нийслу.

Из бахьан долаш доахана шура, маша хьоанал лаьгIъю. Каст-каста барда хьа ца бахьаш нийслу. Цхьаболча дояркаша кхом ца беш дIаухийт доакъар. ДоагIача тайпара Iунал дац шоай групперча хьайбашта дояркаша П. Алибековас, Б. Кагерманова.

Совхоза ерригача фермашка хIана яц аьнна доахан детта механизмаш болх беш яц.

Е. М. Емельянова белгалдаьккхар цхьаболча бригадираша хIара групперча доахана шурий хьоанал хьожаш ца хилар. Контрольни дойкаш яц. Из чIоагIа Iаткъ шура дукхагIа яккхара, цун хьоанала, цхьаболча дояркаш алапена.

ШоллагIча отделене зоотехника Закраилов Нурде дийцар фермашка лоалургдоаца хьалаш этта хиларах. Хан-ханнахьа хьатIоваш доакъар. Доахан дийттачул тIехьагIа дIаяхьа транспорт йоацаш лукха ха йоаккхаш базашта юхе лоаттаю шура.

Цхьаннех а озабезам боацаш дар Майское МТФ бригадира Д. Умалатова, «Калаусерча» МТФ Iаьсий леладеча К. С. Посталаки даь къамаьлаш. Цар йоагIа а йоагIаш дIенхаштта критика йир совхозрабкоопа кулгалхошта (председатель Н. И. Энгинидев). Цу шин ферме бахача хьайбаш леладераштa хан-ханнахьа дIаккхачийтац кхачан продукташ, хIаьта маькх-м кIира цкъа мара яхьац.

Победенски юрта Совета председатела У. Магомадова раьза йоацаш къамаьл дир кхоалагIча отделене доярка Ажидова Марема. Цун нйс бер школе ахац. Совхоза центральни усадьбе гаьна я, хIаьта Горагорске кхыча районера да, яхаш, дIаэцац цун бераш.

Дукха дийцар хьайбаш леладераша. Гуш дар вахара хьалех а производствах а дола дешаш царна дагадоахкилга. Уж дешаш бе-башха доацараш бацар. ХIаране хьал тоадар дIадехар.

Юххера а совхоза партнома секретара хьайбаш леладераштa хьалхашка декхараш оттадир гучадаьха кхоачамбоацараш лоацчача хана дIа а доахаш пятилетка диьлагIа, къоастамбу шу толамца чакхдаккхара.

Цхьайтта бетта социалистически яхье котало яьккхача шоллагIча отделенена (управляющи В. Дакаев) карара карара тела совхоза ЦIе байракх елар.

Р. ЛЕОНОВ.

КЪАХЬЕГАМЦА ДА САГА ИРАЗ

Iуйре. Лоамах хьалбоалаш латт дошо малх. ХIанз а ворхI сахьат мара даьнадац. Цхьабакъда, Грозненски «Индпошив» фабрика цхьоалагIча ателье йолчахьа сихбенна хьахаш ба барзкъаш тегараш. Шоаш балха хьалха боагIа аьнна хеташ бола уж цецбоал кIала шоашта ателье заведующи Дошукаев Муса Хусейнович бIаргавайча. Бийса йоаккхаш-м хиннавац хьо, Муса Хусейнович, яхаш бегаш бу цунца цхьабараша.

Массаза а ханал дуккха хьалха балха хьавоагIаш оамал я Мусай. Болх дIаболабалехьа массехк минута чубийхар заведующе барзкъаш доахараш.

— Вайга лоаццача хана кхоачашде дезаш заказ кхаьчад — аьлар цо.

Иштта лоацца къамаьл ший хилча, барзкъаш доахараша, дикагIболча мастераша яхачунге ладувгI, царна эшаш дола товараш Iалашдара оарцагIвоал Дошукаев, балха тIа новкъарле е тарлуш дола кхоачамбоацар сиха дIадоаккх.

Къахьегамеи производственни дисциплина телхаеш болчарца машар бац цун. Ер хийрагIа, ер гаргагIа ва аьнна доацаш хIаранегара доагIар хьадех, балха тIа гIалат ваьннар е заказчикашца охпа вар бе боагIIаш бола бехк а беш бехктохкаме оз. Нагахьа санна шийгара гIо-новкъостал эшаш моттиг нийсъелча барзкъаш тегача мастера е барзкъаш доахачунна лалла дIаэтте эшаш дола новкъостал ду. Цудухьа ательерча беррigача болхлошта чIоагIа везаши цар сийдеши ва Муса Хусейнович.

Кулгалхо хинна ца Iеш коллектива кхетам лур а ше хила везилга дика кхетаду Дошукаев Мусас. Цудухьа дукха кхетама болх бу. Цо дувц мехка хьалхалаттача коллективех, цар дикагIйолча къахьегама методех. Миччa хана а хьо ателье нийсвелча нагахь нийслац из ший кабинете Iеш. ДукхагIйола ха йоакх болхлошта, заказчикашта юкъе. Иштта коллектива къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар бахьан долаш «Индпошив» фабрика ательешта юкъе хьалха латтачарех я цо кулгалду коллектив. Цхьаккха бутт дIабахийтац хIамаш тегараша паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачаш ца деш. Цудухьа дукхагIйолча хана цунга хул фабрика карара кара тела ЦIе байракх. Товарни продукци арахецареи из маьхала яккхареи шера план укх бетта хьалхарча деношка кхоачашъяьй. Шу чакхдалалехьа пятилетка тIеххьарча шера чотах ателье тегаргда 2000 совгIа барзкъа.

Нахаца товш, Iимерза, безаме хиларах, тIабилла болх массаза цIенеи биззаи кхоачашбеш хиларах Грозне духхьашха къахьегаш хиннача № 21 йолча коллективе чIоагIа сийдаьлар къонача специалиста. Цудухьа эггара дикагIвола производственни Ростоверча дешара производственни комбинате ший квалификаце лакхъе вахийтар. Шийх кулгалхой бенна тешам боабанзар Муса Хусейновича. ТIехдика дешаш чакхъяьхар курсаш. Цудухьа комбината Сийлен книжка тIа йихьай цун цIи. Со тIехдика дешаш курсаш яьха ваьннав, сона дикагIа бола болх ба аланзар Мусас, кхыметтел шийга кулгалхолла гIоргвий хьо аьлча а ак аьлар. Барзкъаш доахар-универсал волаш юха а ший болх дIаболабу цо. Цхьабакъда цунна къахьегам дика вIаштIехьбаккха ховш хилар, цох башха дика кулгалхо хургхилар ца зуьш дитанзар фабрика кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша. Цудухьа цар из хьожавир ателье заведующелла.

Массехк ди даьккхар «Мусас ателье болхлой зувш, хьанна фу дулургда хьожаш, цига болх беш болчар къахьегама никъ бовзаш. Цул тIехьагIа боагI-боагIача дIанийсбир специалисташ, къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашта никъ бийхкар. Шийдийнахьара норма кхоачаш ца еш цхьаккха хила йиш йоацилга дIахайтар. Цу даькъе хьокхам а телаш коллектив дIахьалхашкахьа яхийта езараш коммунисташи комсомольцаши хилар белгалдаьккхар. Иштта болх дIаболабарах массехк бутт балалехьа социалистически яхье хьалхалаттача коллективашта юкъеяхар № 4 йолча ателье коллектив. Цул тIехьагIа иштта хьожаваь вахийта тоабир даим тIехьаюсаш хиннача № 3 йолча ателье коллектива болх а. Иштта къахьегаш белгалваьнна вола Муса 1965 шера хьамсарча парте мугIарашка дIаэц. Из шу цунна ший вахаре эггара бочагIа хета шу а да.

Цу сийдолча цIеро дукха дIадехилга дика кхетадора Дошукаев Мусас. Цудухьа общественни балха тIа хьинаре дакъа лаца ваьлар. Массехк шера хиннав Муса фабрика партийни организаце секретарь, секретара заместитель, Ленински районсовета депутат волаш. Уж декхараш а даим дизза кхоачашдеш хиларах дукххаза белгалваьхав.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш оамал яц Дошукаев Мусай. Дика кхетаду бакъвола кулгалхо предприяте экономика дика йовзаш хила везилга. Цудухьа Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университете экономически факультете заочно деша вахав из.

ХIаьта дукххача шерашка хьинаре къахьегаш Мусас даьхача толамий лакха мах баьб. Ленински юбилейни медаль, ткъаьх Сийлен грамота еннай цунна. ХIаьта тийнна ахчан премеш, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш яьха баркалаш Iалаьмате дукха да. Иштта къахьегарах яьннай цун сийле а.

Б. КОСТОЕВ.

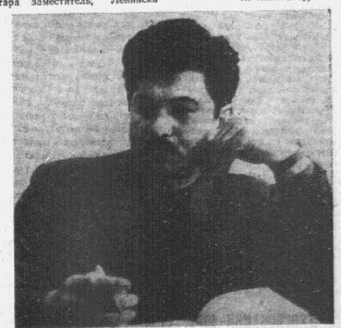

СУРТА ТIА: цхьоалагIча ателье заведующи М. Дошукаев.

И. Плиева сурт.

Кердачох пайда эцаш

Карабулакски бурув тохара балхий управлене эггара дикагIа лоархIачарех я Буняев Валентин Варламович керте латта коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригада. Дукха башха-дика гIулакхаш карагIдийнад цунна. Цудухьа «Грознефть» объединене дикагIйола бурувдетта бригада» яха сийлен цIи еннай. Цун сий даим лакха лоаттадеш хьайоагIа бригада.

Укх шера Заманкулера № 82 йола скважина йоаккхача проектах тоха лаьрхIа хинна 4300 метр июль бетте а теха даьккхар. Цхьабакъда, кхы а кIоаргагIа йола моттигаш малагIа перспективаш йолаш я хара 5131 метрга кхаччалца бурув техар. ХIанз тохкаш я из скважина.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад бурувдеттараша хьанар кхо ца деш къахьегарах, керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъекхахьарах. АН, АВ яха бурильни осташ производствана юкъедахьара йолча Еррнгсоюзни межотраслеви конкурсе хьинаре дакъа лоацаш ба Карабулакски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараш, уж осташ дунеи дикагIйолча стандарташта юкъедахад.

Карабулакски бурув тохара управлене духхьашха тIехкIоарга бурув тохача пайда эца болабир № 82 йолча буровой алмазни остех. Из санна долча цхьан остага дIадодар 2855 сом дале а, лоаццача хана юхаметтаоттаду цунга дIадахар. Царех биза пайда эцарах № 82 йола скважина йоаккхача 4676 метргара 5131 метрга кхаччалца бурув 20 процент сихагIа техар, вецта аьлча, 42 дийн бийсеи ханал хьалха теха даьлар. Ханал хьалха бурув теха бригада яларах цунна 7 эзар совгIа сом премиеннай. Иштта къахьегама овсарле лакхъяра кхыйола дукха мероприятеш а чакхъяьхай цига. Бурув тохача пайда нйбир цхьа берд болча бурильни остех, славутич якача тIехчIоагIача материалах хьадаьча остех. Алмазни осташца бурув тохара ерригача Карабулакски бурув тохара балхий управлене коллективана 1974 шера оттаь хинна паччахьалкхен план духхьал № 82 йолча буровой коллективо ше тIеххкоачашъяьй. Скважина чIоагIъеча хана хир долча турбашта метта пайда нйбир обсадни сварни турбаех.

Бригаде цхьа дезал санна барттайна къахьегаш эрсий, украинцаш, эрмалой, нохчий, гIалгIай, хIирий, кхыча къамех бола нах ба. Башха-дика толамаш дахарца царна юкъе а белгалбаьлар бурувдеттараш Джабраилов Сайпудин, Татаров Урусхан, Бадриев Руслан, бурувдеттарий гIончаш Шмавонянц Сергей, Къахьегама Шеча Байракха орден лелаю Слипченко Николай, Медов Казбек, «Знак Почета» орден лелаю Точиев Мажит, лаборанткаш Протасова Александра, Окроева Ирина, кхыбараш.

А. БАКАЛЮК.

АЭРОФЛОТ—ПАССАЖИРИЙ ЙОАКХО ЕШ

Шерагара шу массаза доал шерлуш йоагIа Аэрофлота фецарча линей сеть. Трассашка араювла керда лайнераш, тоалуш латт пассажираштa деш дола гIулакх, вай заман техника кийчъеш латт мехка аэропорташ. Аэропортий болхлошта цIаккха йицлац: «Сухал, комфорт, кхерамзле!» яха шоай девиз.

Пассажирашца рейсе шоаш арабовлале, фецарча кемай экипажаш лаьтта санна фе а массе оагIорахьарча кийчонах чакхъювл. Самолет фе йолаш нагтахь нийсдала йиш йола хьалаш тарду лаьтта. Цу гIулакха хьаь болх беш я лаьрхIа йола классаши тренажераши.

Летчикий лаьрхIа йолча кийчоноп цу гIулакха эшаш болча дукххача маьхерча материальни кхоачамои тоьал средстваш дIаех. Цхьабакъда пассажирий йизза йола кхерамзле Iалашъяра духьа вай паччахьалкхено доаду из рузкъа.

Шереметьевски аэропорта гаьна йоацчаш йолча Хлебниковски водохранилище болх беш я СССР граждански авиаце Министерства «ТалгIе» яха хи тIара тренажер. Самолет хи тIа Iо ца хоайнча ца воалаш эттача хьалхара нах зуламах кIалхарбахара балхаш де Iо малу укхаза летни экипажаш.

СУРТА ТIА: нах зуламах кIалхарбоахача плота тIа боьлар.

В. ЗУФАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

БIАЬСТАНГА ДИКА КИЙЧЛУ

Кхашкара балхаш дIадоладара эша ерригa техника ханнахьа тоаяь яккхара вай республикера беррига механизаторашi тIахьехаш шелковчанаша даь кхайкарал къоабалдаь хьал а лаьца бIаьстанга дика кийчлуш ба «Надтеречный» винсовхоза механически мастерске къахьегараш.

Тоае еза ерригa трактор 32 а. Укх шера йиьлагIча квартале планагIа 20 трактор йолча, хIанзле а 22 трактор тоаяьй мастерске болхлоша. Шоай торонашка а хьежа цар дош деннад тоае мел езаш йола трактор 1975 шера 28 январи комсий бешамашка балхаш ду ерригa техника 1 феврали тIакхоачаш кийча хилийта.

Декхараш аттачарех доацилга кхета а деш, совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша чIоагIдаьд техника сихагIеи дикеи тоаяь яккхара яьржача социалистически яхье хьалхле лелаерашта карара кара лу цIе вымпелаши ахчан премеши лулга.

Техникана ремонт е болабелча денз шоай дийнахьара нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш къахьегаш ба механически мастерскера болхлой: медник-аккумуляторщик Ш. Тасуев, токарь А. Дашиев, вулканизаторщик А. Юсупов.

Совхоза механизатораш бIубенна ба шоаш аьннача деношка готаш дIайолаяра эша массайола техника кийча хургхиларах.

А. САЛМАНОВ.

ФУ ЛУРГДА КIА ДIАДИЙНАЧА КХАЙВО?

1974 шера Украина къахьегамхоша керда котало яьккхар республика кхашка; паччахьалкхенга миллиард пунт ялат дехкад. Из котало яккхара дукха хIама ийшар: ялат кхедерий говзал, лакха механизаци, тIехдика агротехника, кхоачамхиллал удобренеш. ХIаьта цул совгIа, селекционераштa дукха хIама карагIдаьннадецаре украински миллиард хьа ца хила а мегар.

КIина кердача сорта лоархIам боккха хилар къаьгта тешал ду озабезам ца беча статистико. 1940 шера гектара тIара 12,1 центнер эцаш кIа чуийцар Украинас. Цул тIехьагIа 10 шу даьлча Одесская-12, Эритроспермум-15-ен Лютесценс-17-ен яха керда сорташ карадерзадаро торо елар гектара тIара юкъера чуэцача ялата хьувкъам 17,1 центнерга кхаччалца лакхбе. ХIаьта цул тIехьагIа карадерзадаьча Белоцерковская-198, Мироновская-264 яхача сорташа 23,1 центнерга кхаччалца лакхбир из. 1974 шера, гуракьа кIа дIадувш долча кхашка Безостая-1, Мироновская-808, Кавказ, Мироновская-юбилейнаяи Ильичевская яха чIоагIа хьувкъаш дола кIина сорташ дIадийча, гектара тIара хьувкъам 31,9 центнерга кхаччалца лакхбелар. Из ерригача республике гIолла карагIдаьнна хIама ма дий! ХIаьта хIара гектара тIара 60 а совгIа а центнер кIа чуийца колхозаш а совхозаш а я тхо долча.

Юртбоахама культурай хьувкъам дакхбу керда сорташ хьакхоллар — Iалаьмате хала, дукха къахьега дезаш, кIоарга знанеш хилари кхыча лостамех къахьегача Iилмахошца цхьана тохкамаш деш тIагIертта селекционераша къахьегари дIадехаш гIулакх да.

Халахете а сага эшаш йола дикал цхьан баьцовгIаца хилийтац Iаламо, дукххача къаьст-къаьста долча тайпашка дIайоаржаю цо из. Цудухьа хIара баьцовгIа тIара кIезигкIезига гулдеш хьагулде деза мах болашагIа мел дар: буртига боккхал, йокъала, шелала, тайп-тайпарча лазараштa духьала оттар, дукххача деношка йоачан лаьттача а Iо ца дожар, маьх дика хулийташ дола хIама—из дерригa цхьан сортаца хьавIашагIтоха деза цар. ТIехь-тIехьагIа, дукххача халонаща къовсам лоаттабе, ка ца яьлча тIехьашка а ца бовлаш хьакхол селекционераша шоашта дагадаьлла сорт. Цу балха итташ шераш дIадохийт.

Российски Федерацие, Украине, кхыча союзни республикашка кIина керда сорташ хьакхоллаш болх бу Iилмахой дукххача коллективаша. Царна карагIдаьннарий дика мах бу вай мехка гаьнна арахьа а.

ДIахо йодача хана а гурахьа дувча кIина кердача сорташа хьувкъам кхы а лакхбергхиларга дог доах оаха. Тахан а тIехь кIезига дац из тайпа сорташ. Шозза Социалистически Къахьегама Турпал волча академика Лукьяненкос хьакхеллача Безостая-1, Кавказ, Аврора, тха институте хьакхеллача Мироновская-808, Юбилейная, Ильичевка; Одессерча Еррнгсоюзни селекционно - генетически институто хьакхеллача Одесская-51, «Прибой» яхача кIина сорташа торо лу хIара шера дукхагIа ялат чуэца.

ДIахо йодача хана а соцаргъяц из процесс. Оаха, селекционераша маэшна ялат алсамдоаккхаргдола наькъаш лех. Тоьал хала да уж. Цхьа факт хьийцача а кхоачам ба, Ялат дика хьувкъар, алхха цунга шийга диллача, доккха беркат да аьнна ала йиш яц. Массе хана санна, ялат чIоагIа хьийкъача, цунцарча белока дукхал кIезиглу. КIина дикал юх а ца йолийташ, хьувкъам лакхбу керда сорт хьакхоллар — из я Iилмахоша кхоачашъе гIерта проблема.

Вай мехка 20 миллион гаргга гектар лаьтта дIалоац кIина кхаша. Цу кхай тIа махулла чIоагIагIа ялат фу дича хьувкъаргдар яхаш, зем боаккхаш ба ялат кхедераш. Оаха. селекционераша, из чакхдаккхара новкъостал ду царна.

Дукха ха йоаццаш дика хьувкъам листача, доккхийчеи лакхачеи кIина канашца тарлора. ХIанз тхо кхебе гIерта хьувкъам лакхача кIина канашца хила йиш яц. Дизача, дезача канаша хьалгаш лаьтта Iоматара дохийт, цул тIехьагIа чIоагIа мух хьеккача, е йозчан хилча, лаьтта Iодуж уж, хIаьта цул тIехьагIа хьувкъамга дог доахилга яц.

Лоаца, чIоагIа хьалгаш дола керда сорташ хьакхолла гIерташ болх бу хIанз селекционераша. Иштта хьакхелла ла Кавказ, Аврора, Безостая яха сорташи, мироновски яха тIеххьара кIина сорташи. Лоаца хьалг дола кIа духьала лоатталу кхыметтел дуъа а. Цар чIоагIа лоаттабу беза, фийгех хьалбиза ка. Тха кердача сортах бола из ка хоалуш боккхагIа хиннаб. Масала, тха институте хьакхелла Мироновская-808 яхача сортах долча, массехк шу хьалха вай мехка ворхI миллион совгIа гактара тIа дIадийна хиннача кIина кана чу 52 фийг хулар. ХIаьта, тохкамаш дара хIанз оаха дIаденнача лоаца хьалг долча кIина кана чу 110 дIакхоачаш фийг хул.

Цхьаькха цхьа хIама да вай мехка кIа дIадувча хана хьисап де дезаш. Шелала духьала отта цун низ дIакхачарах да къамаьл. Овла боаллачара Iай 19,5 градусага кхаччалца шелал ла могаш да тха Мироновская-808 яхача сортах дола кIа. Цхьабакъда, температура кхы а Iолохъелча ялат дов. ХIаьта тхо долча, Украине лоа доацаш Iа деча дукха шийлагIа а хул (лаьттанцара температура я аз юцар). Из бахьан бIаьсти яьлча цхьаккха хIама хьатIадаьнна хилац кхай тIа. Гурахьа дийна кIа вIалла ца дойтара, критически температура—23—26 градусага кхаччалца шелал ловргйолча кIина сорт хьакхолла деза.

Дунен культурай ассортиментацара исходни материалах гIулакх довзаш пайда ийцачен селекце йоагI-йоагIа методаш балха юкъейихьачеи чIоагIача шелала духьалъоттар, хьувкъам лакхбар, кхыйола лоархIаме свойстваш цхьан сорте хьавIашагIа тоха йиш хиларах тешал деш йола данеш каракхаьчай хIанзле Iилмана.

Из декхар кхоачашдара селекционераша бизза пайда эц хIанз йолаш йолча шелала дукхагIа духьала лоатталуча сортий дунеи коллекцешта гибридизаци ярахи бIаьстеи формаш Iанга яхара методахи. Цу наькъаца хIанзле хьахиннай шелала чIоагIагIа духьала латташ йола дика пайда лу формаш, царех ший аргIанна пайда эцаргба керда сорташ хьакхоллача.

ХIаьта из цхьан хана хургдолаш мара дац. ТIаккха хIанз Iа шийла дарах хIара шера дIадийна ялат дов. Из бахьан ялат е юха де дезаш хул, е из хьатIа ца даьнача моттигашка доахъара лаьрхIа культураш дIае езаш хул. Цудухьа чIоагIа эшаш да гурахьа дувш долча ялата бар санна хьувкъам лакха хургболча бIаьсти дувча кIина сорт. Ленина орден лелаеча тха Мироновски селекцеи кIина фу леладареи Iилман-тохкама институте укх тIеххьарча шерашка Мироновская-808 яхача сорта нийсса дола бIаьсти дувча кIина сорт хьакхеллад. Шин шера тохкамаш дича гучадаьннад гектара тIара 48—50 центнер луш из хилар.

Цул а совнагIа, Безостая-1, Рання-12 яхача гурахьа дувча кIина сортех массехк тайпа дика хьувкъаш долча бIаьсти дувча кIина сорташ хьакхеллад. 1974 шера производственни тохкамаш деча хана лаьтта Iо ца дожара, грибкови лазараш ца кхетара чIоагIа хилар хьахьекхар цо, хIаьта гурахьа дувча кIина сорта нийсса хьийкъа а хьийкъар из.

ХIанз из Мироновская-808 яхача сорта хьатIаде йиш йолаш да бIаьсти дув цун «двойник». Ялат кхачарга а дикалга а диллача вIаши тара да уж. Эггара тIехьа керттердар дIадийна ялат довц.

Тахапарча бустамашка диллача — котало я из. Цхьабакъда оаха уйла ю кхоана доагIаргдолча ден. Мироновка яхача юрта йистте уллача оаха тохкамаш деча кхашкеи кIина селекцеш еча мехка дуккхача тохкамаш деча кхашеи гурахьа дувча ялатий квадратикаш я. Дукха я уж квадратикаш Мошача хьалгашта юкъе дукха да кастта керда сорт хьахулийтаргдараш. Тайп-тайпарча наькъашца хьакхелла уж Iилмахоша. Оаха масала, пайда эц дикагIа долча гибридни семействаштa гурахьа дувча кIина сортаца шозлагIа скрещивани яр оалаш долчох.

Юкъерча Азе, Пржевальски сорташ тохкача станце укх тIеххьарча шерашка лакха хьувкъам баккхийтар тха мироновски сорташа: Мироновская-юбилейная яхачо гектара тIа 102,4 центнерга кхаччалца, хIаьта Ильичевская яхачо — 105,2 центнерга кхаччалца. Из тайпа хьувкъам хий дехкача участкаш тIара чубера. Цхьабакъда вай дукхагIа дола гурахьа дув кIа хий ца дехкача лаьтта дIадув. Укх гаргарча 5—6 шера, тоъал удобренеш техачеи агротехника дика йолчеи кхашка дIадийча, кхыметтел хий ца диллача а, гектара тIара 100 центнер лургйолча кIина сорташ хьакхелла хургда, аьнна хет сона.

Василий РЕМЕСЛО,
ВАСХНИЛ-а академик, Ленински преме лауреат.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ШАЬРАЧА АРА УЛЛА СТОЛИЦА

(30-ча ДЕКАБРЕ 27 ШУ ДУЗ РУМЫНИ РЕСПУБЛИКА Я АЬННА ХЬАКХАЙКАЯЬ)

Бухареста къилбаседагахьарча дакъа тIа Херестрэу яхача паркан из цIи лелаеча хозача Iаман юхе, листача гаьнаьша хьулаяь латт лоха особняк. Хьалха ахкан королевски дворец хиннай из. 27 шу хьалха Румыне короля Михаила ше паччахьал дитарах кулг яздир цу чу. Из де дезача эттар из, монархи дIаяьккхар дIадийхача халкъо низ барах. 1947 шера 30-гIча декабре Халкъа Республика я аьнна хьакхайкайир Румыни. Монархически строй дIаьяккхачул тIехьагIа социалистически общество хьае торо хилар румынски халкъа. Мехка вахаре керда зама хьахила йоласлар.

Дукха хий Iодахад цу хана дела, Бухарест нийса шин дакъа хIана екъаш аьнна екъаш Iодоагlача доккха доацача Дымбовица яхача хи чу гIолла. ЧIоагIа хувцаеннай румынски столица. ТIом хьале, центргара дIайиккхача гIоне, цхьан этажах, кIеззигача даькъе шин этажах хьалдаьча цIеноех латтар цун районаш. ХIанз лакха цIенош хьалдаьд, тоаеш, хозъеш, гаьнаш дIаегIа балхаш даьд цига. Дукха нах баха цIенош хьалдеш латт столице. ТIом чакхбаьннача шерашка Бухаресте бахача нахах ахашбараш кердача квартирашка баха хайшаб.

Эггара дукхагIа нах баха моттиг хиннай города йисте уллача къулба-малхбоален моттигах, цунна юхе я йоккхий машинаш юи кхыйолен предприятеш. Хьалха гIуми топпари боаккхаш хиннаб цига. Цул тIехьагIа йицъялийтача карьерех нувхаш дIакхувса моттиг хилар, царех цхьаяраш хиво хьалийзар, баьцаш гIаьнна, хорша лазар дIа-хьа доаржалу моттигаш а хинна дIаэттар. Из бахьан КIай ушал аьле цIи йоаккхар цу районах. ХIанз Бухареста къулба-малхбоалене шера асфальт билла улицаш, паргIата цIенош, городе эггара йоккхагIа йола торгови комплексаш. 350 гектар гаьнаш дIаегIа моттиг а хина дIаэттай. Титане, хIанз ишта оал КIайча ушалах, 200 эзар саг вах.

Бахача наьха дукхалга диллача, Балкански ахIайрен тIа шоллагIа город (Стамбулагара дIайиккхача) я хIанз румынски столица. 1,7 миллион гаргга саг вах цига, е Румыне бахача берригача нахах 8 процент гаргга. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа Бухаресте баха нах шозза гаргга алсамбаьннаб.

ДегIаахара темпаш бухарестски промышленность сиха легIаахарца ювзаенна я: хIанз 10 дийнахь бIарччача 1938 шера арахецаш хиннар миссел продукци арахец цо. Столични предприятеша арахецаш йолча изделешта юкъе лоархIаме моттиг дIалоац автоматизаце средствашa, электронно - вычислительни машинаша, телевизораша, халкъа боахама тайптайпарча доакъошта эшача оборудоване, паровой яьшa, локомотиваша, автобусаша. Арахецача продукцена юкъе дукхагIа дакъа дIалоац лакаша, басараша, пластмассаша, текстила, кога гIирсо, мебела.

Бухарестски индустрена тIехьарча хана карагIдаьннача доккхийча хIамаех цаI дар езайоккха машинаш еча заводо хIараце 300 эзар киловатт низ бола паровой турбинаш арахецига карадерзадар. Крайовой яхача города юхе ТЭЦ-а тIа оттаяьча цу тайпа шин агрегато дукхагIа электроэнерги лу тIом хьале ерригача румынски электростанцеша цхьана хьанйцача луш хинначул.

Белгалде доагIа, бухарестски дукхагIа йолча къаьнача заводашта тIом чакхбаьннача хьалхарча шерашка Советски Союза новкъостала реконструкции модернизации яь хилари уж шерьяь хилари. Вай мехко технически новкъостал дир бос болча металлай завод, «Бухарест-къулбехье» яха йоккха ТЭЦ, цIенош ду комбинат, дика болат арахеца завод санна йола массехк керда промышленни объекташ хьалъеча. Шоай аргIан бухарестски предприятеша шоаш йоаккхаш йолча продукцех цхьа дакъа СССР хьаккхуьйит, царца цхьана дукха потребительски товараш а долаш.

Город сиха дегIаахаро, цига баха нах дукхагIа хулаш леттаро, наьха хьал-торо тоаяларо, культурацара безам совбаларо — цу дерригие доккхий декхараш хьалхашка уттаду городской транспорта. Бухаресте баха нах каст-кастагIа аха баьннаб, масала, тикашка шоашта эшар эца, хIаьта ишта театрашка, концертни залашка, киногa, выставкашка хьажа ух уж. ТIом хьале, тешал ду статистико, хIара городе вахаш вола саг кIира ялхазза транспорта тIа городе аравоалар. ХIанз 3-зза дукхагIа аравоал из. Бухарестски трамвайша, троллейбусаша, автобусашей, таксешей дийнахь цхьа миллион километр никъ бу, вешта, 25-зза лаьттан экватора го баккхар миссел. Дукха ха йоацаш Бухаресте метрополитен хьалъе аьнна решени яьй. 17 километр йола цун хьалхара линн малхбузехаьра малхбоале, йоккхий промышленни предприятеши, центральни районаши, нах керда баха хайша моттигаши вIашагI а хотташ чакхъяргья.

Бухаресте ноябрь бовш чакхъяьннача Румынски коммунистически парте XI-гIча съездо 1976—1980 шерашка Румыни дегIаахара пхе шера плана хи 1981—1990 шерашка из социально-экономически дегIаахара керттерча лостамехи йола директиваш тIаийцар. ТIайоагIача пятилетка промышленни производство алсамъялара темпаш хьалха хиннача бесса лакха хургья (шера 9—10 процент алсамйоалаш). Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча лоархIаме дакъа ккъехьоргда хIанз мехка арахецаш йолча продукцех 17 процент луш йолча столични предприятеша. Укх гарггарча 10 шера 300 эзар квартира хьалъе лерхI Бухаресте. Город шаьрача ара уллаш хилари гобаьккха дика хьувкъам луш дола кхаш ухкаш хилари теркаме а лаьца цун доазув шерде лаьрхIадаш. Городской кварталаш шоралла а ца хулаш урагIа ахарца йоккхий хургья.

Д. ДЫМОВ.
(ТАСС).

ФЕ ХИЛА

Наькъа бокъонаш, кхерамзлен лепаццa ювзаенна инструкци кхоачашъе е еза массаза а масса волча саго а.

КIезиг-дукха а уж бокъонаш толхаярах зулам даланза Iац. Иштта хилар массехк ди хьалха город Назране. Ший тайпара наькъа - транспортни хатар хилар укхаза. ВIаши нийсъелар ши автомобиль — «Икарус» яха автобуси хьайбаш дIа-хьа кхувла грузовики. Машина кузова чура аракхоссабенначa истаро хьалхашкара кизга доха а даь водитель вийра. Геттара сиха йоагIа автобус хьалийзза пассажираш бар. Ираза, автобуса чу шоллагIа шофер хиннав. Хала чов яь хиннавале а, воха ца вохаш, автобуса руль караерзае вIаштIехьдаьлар цун.

Из хатар хилар Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза водителa Л. Халухаевен хьайбаш дIа-хьа кхувлара бокъонаш толхаяьча хьайбаш леладерийн бехкагIа.

Ший доалахьа «Волга» йолча водителa А. Саматова Старопромысловски шоссе гIолла воагIаш, наькъа тIа латтача знакаша бокъо ца лушшехьа а, геттара сиха лаьллар автомобиль. Цул совгIа, автомашинашта юкъе хила еза дистанци а лораянзар цо. Цудухьа, кхыча автомобилаца вIашагIкхийтта, шаккхе а машина йохайир.

Массаза санна, авареш ю бувзама транспортни контора водителаша. АргIанара авари йир шофера А. Хачатуряна. Аьтта оагIорахьа дIачуверзаш, наькъа аьрда оагIорахьа а ваьнна «Жигули» автомобилаца вIашагIкхийтар из.

Дукха хул гIашлой лозабеш йола авареш а. Духхьал цхьан дийнахьа, 23 декабре 2 саг лозавир. Орджоникидзевски станице «Главнефтеснабе» балха волча водителa В. Кияшкос автомобиль тIатехар тIо наькъа тIа гIолла воагIаш хиннача гIашлочоа А. Хучибарова.

Октябрьски районе а лозавир гIашло. Водитель къайлаваьлар. Из хилар Мусоров Павла цIерагIча улице.

Укх кIира 33 авари хиннай республика наькъашка, ши саг вийнав, нийс сага човнаш хиннай.

А. ЧЕБУШЕВ.

Берашта доккха цIей да лоа диллар, Кердача шера цIей дездеш хIаьта а.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМ ХЕСТАБЕШ

ГIалгIай поэзе керда цIи я Кодзоев Тимура яр. Дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIай книжни издательстве арахийцад «Тхо гIишлонхой да» яха цун поэтически сборник. Эггара хьалхара цун стихай сборник да из. Дешараш массаза а боккхача теркамца хьожаш хул кердача книжкага, къонача авторо яздаь из хилча хIаьта а.

Сенах я вай дувцача сборника юкъеяха стихаш? Лоацца аьлча, Даьхенах, вай заманхочох, цун къахьегамах, Iаламах, безамах я ала мегаргда къоначa автора стихаш.

Дукха я гIалгIай поэзеца Даьхенах язъяь стихаш. Бакъда кхычарна тара яц Кодзоева язъяьраш. Ший тайпарча поэмеца ешачун дог тохадолийтаргдолаш я сборник хьаделлаш йола «Баркал хилда хьона, Даьхе» яха стихотворени.

> Хьа боккхача наькха чу,
> Даьхе,
> Хьа низ болча дега
> Дакъилг хинна,
> Лаьттах га санна
> Пхьанашца дувзаденна,
> Фордах талгIи мо,
> Къастаргдоацаш хьох.
> Хьа цIийво сомадаьккха,
> Дунеах чам баьккха,
> Деттал у гIоздаьнна
> Хьо еза са дог!

Уж дешаш дерригача советски адамий дег тIара доагIаш дешаш да ала йиш я. Цудухьа цар лакхара мах хоадабе лов, хIана аьлча, гIалгIай поэзецара къонача поэта кoрадаь кердадар да ала мегаргда царех.

Книжка тIара Кодзоев Тимура стихаш лоархIамегIа йолча темаех язъяь хилар гуш да. Царца я «Даьхенга», «Тхо гIишлонхой да», «Вий гIойла хьох, тIом», «Нана», «Дош» яха а, кхыйола а стихотворенеш. Укхаза вайна гу къоначa поэта Даьхенцара, къахьегача адамашцара, ваьча наьнацара безам. Из поэта творчества аьттув балар да. Къаьстта белгалъяккха лов «Тхо гIишлонхой да» яха стихотворени. Укхаза къонача поэта къаьгга белгалдоаккх шийна а ший ханарча наха а хьалхашка латта декхараш. Вайна гу советски кагирхой шоашта хьалха нийслуш йола халонаш эшае могаргдолаш болга.

> Турпалча заман гIишлонхой
> хинна,
> ЦхьоагIонца ала вай
> къахьегама илли,
> ХIара вай котало,
> хIара вай йоакхо
> Даьхенна лу вай,
> дах цун сийна,—

йоах къоначa поэто ший а ший нийсархой а цIерах.

Ховш махиллара, адамий дегашкара цIенагIа йола уйлаш гIеттае, кхоачамбоацарашцара, тIехьадисачунцара цабезам хьоабе декхарийла я поэтически произведенеш — стихаш, поэмаш. Цу декхарех Кодзоев Тимур лоархIаваьв ала лов.

Заманна хьалхашкара, адамашта хьалхашкара поэзе бехктокхам бовзаш язъяь я сборника тIара дукхагIйола стихаш. Юха а, юха а цу бехктокхамга воагIа къона поэт ший стихашца. Из гIадвугаш а дIахо йодача хана поэта профессиональни говзал кхы а лакхлургхиларах тешавеш а да.

Дош лоацен чулоацам кIоаргеи болаш хилар стихашцара керттерчарех цхьа белгало лаьрхIай массаза а. Белгалдаккха деза сборник юкъеяхача ший лоацача стихацца къона поэт цу декхарех а дика лоархIаваь хилар. Хьаэцар вай «Дегата» яха цун лоаца стихотворени.

> Лаьттан чIегилг хинна,
> са дог, хьо
> Хьаькъала фийг кхебе,
> накъадоале,
> Доккхача иразах кхийнарг
> вар со,
> Хьо тIехьален дусалда,
> седкъий кхоале мо.
> Дуней тIа мел бола бала
> чуэца
> ДегIо дIалора хьона, са дог
> Вахара наькъашца миччахь
> хиларах
> БIаргий бIаьстанах со
> чIоагIа хьог.

Ца лой а, белгалдаккханза даргдац сборника тIа нийслуш дола кхоачамбоацараш. Дукха дац уж. дале а хеталу, авторо ший дикагIйолча стихашца санна болх баьбаларе уж а хургдацар аьнна. Цхьаццайолча стихашца мотт телхабеш моттигаш нийслу, стиха боарам ца толхабар духьа лоацдаьд дешаш. Цул совгIа, чулоацам кхетабара шозза-кхозза еша езаш хул цхьаццайола стихаш. Царех я лоаца стихаш «Гуйре», «Гонахь бIаргаш — зизай аре...» яха а кхы цхьаццайола а стихаш.

Бакъда Кодзоев Тимура стихашцара керттерадар из дац, керттерадар да цо поэзе эггара хьалхара ког баьккха хилар а, из нийса баьккха хилар а.

В. АХМЕТОВ.

Правови пропаганда тоаяра

Самардийнахьа Нохч - ГIалгIай АССР юстице министерстверча правови пропагандана йолча координационно-методически Совета заседани хилар. Республика къахьегамхошта советски законодательства ларъдаш дIайовзийтара хьакъехьа административни органаша бу болх тоабара тIадерзадаь дешаш дийцар цига.

Города милице берий цIеношка дIаязбаь болча кхувш боагIараштa правови кхетам балара болх тоабара шоаш чакхйоахача мероприятеех дийцар милице берий центральни ЦIен инспектора нов. Баринова.

Суд яь чубехка боахкача наха юкъе правови пропаганда еча нийсдолийтача кхоачамбоацарех дар МВД отдела начальника заместителя нов. Патиева даь къамаьл.

Цул тIехьагIа цига чIоагIйир 1975 шера республикански газеташ тIа, телевиденей радиой гIолла правови пропаганда яра лерхIа материалаш, координационно - методически Совета балха перспективни план.

(АргIанара номер араяргья 1975 шера 1 январе).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЧЕХОСЛОВАЦКИ ЮРТ: ШЕРА ИТОГАШ

Эггара тIехьагIа кхача технически культура — шекара свекла — чуийца яьннай ЧССР кхайкара. Лаьтта леладераша итогаш яьй чехословацки юрта боахам социалистически наькъагIа дегIауха 25 шу чакхдовлача шера.

Юрта боахама объем ткъаь пхиъ шера 171 процент лакхъеннай, къахьегама овсарле — диаззен ахаззен хIана еннаяц аьнна. Ялатий, шекара свеклай, кхыча культурай хьувкъамга диллача Европе хьалха латтача мехкех я Чехословаки. Юртбоахама производство айяларо новкъостал даьд бахача наьха хьал-торо лакхъяра. Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш дулх даарга диллача дунен тIа эггара хьалхарчарех цхьа моттиг дIалоац Чехословаке хIанз, хIаьта шурен фуаши даарга диллача — Европе эггара хьалхарчарех цаI.

Карара юртбоахама шу а иштта толаме чакхдаьккхад. КIин — керттерча ялата культура — хьувкъам юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 40,7 центнерага дIакхаьчаб (1949 шера хиннача 19,5 центнера меттел). Массаза а яхар мо, тIех лакха хьувкъам кхебара новкъостал ду къаьстта аьттув болаш долча хаоттама хьалаша. Цхьабакъда дIадахача ахкашта ала йиш йолаш дац из, шийлен догIаш делхаши хиннад. Цудухьа цу хана баьнна толам берригa а лаьтта леладераша шоай са ца кходеш къахьегар а коммунистически парте юрта боахама уйла тIайохийташ хилар а бахьан долаш лархIа боагIаш ба. Чехословацки ялаташ кхедераша массане а цхьатарра советски новкъосталца, белгала аьлча 60-ча шерашка укхаза духхьашха кхаьчача «мироновская», «юбилейная», «аврора», «кавказ» яхача кIи сортех пайда эцарца дувз.

— Укх шерарча хьувкъама юкъе дакъа лаьцад, — йоах КПС Западнословацки обкома секретара Штефан Матейчика, — тхона кIин башха-дика сорташ, прогрессивни агротехника, ялаташ чуэца низ бола машинаш яккхийтача тха советски доттагIаша а.

...СалаIа кIезига ха кхоач лаьттаница болх бечоа. ХьатIахулча шера хьувкъама лард, ховш мадарра, Iай йолл. Цу хана къаьстта белгалдоалаш да, цун уйла еш болча специалисташа, кооперативай къахьегамхоша юха а советски опыташ дегаоидло еш хилар. ХIанз Праге чIоаггIа уйла тIайохийташ я советски юртбоахама литература выставка. ДагадоххаргIа аьлча, ткъаь пхиъ шера Чехословаке арахийцад юрта боахама проблемашта хетадаь кхо эзар цIи а ялх миллион тираж а йола советски книжкаш. Советски юрта боахама карагIдаьнна хIамаш дувцаш долча журналий 600 эзар экземпляр йохк хIара шера.

ВIаши опыт дIа-хьа ийяра новкъостал ду вежаращха болча шин мехка областаштей районаштей, кооперативашта а колхозашта а, Iилма - тохкама институташтей конструкторски бюроштей юкъе лелаеча доттагIала контакташа а.

И. КОРЗУН,
АПН соб корр.

Прага.

Германски коммунистически парте хьинаре къовсам лоаттабу западногермански къахьегамхой хьашташ бахьан долаш. Хургдолча хоржамашка (ландтаген Къилбаседа Рейн-Вестфале лаьттарча городий муниципалитеташкей) кийчлуш кампани дIайолаячьча хана инфляци соцаяран ценообразоване даькъе демокатически тIахьожам лоаттабарай де дезераш белгалдеш долча закона проект оттаяьй парте правлене.

СУРТА ТIА: ГПК активисташ Дуйсбурга улицашка.

АДН—ТАСС сурт.

США-ра вахар хала да

КIиранна цкъазза арадувлача французски «Франс нувель» кепатеха араяьккхай США-рча ший кердача собственни корреспондента Морис Голдринга эггара хьалхара статья. Кепайоазои Кердадарий Агентства цхьадолча даькъе лоацъяь араяьккха из статья еша могаю ший дешархошта.

Юххьанца Нью-Йорках хетаденнараш бе-бе да. Цхьабакъда цу сахьате холу укхаза нах эггара хьалха шоай вахарах кхераш хилар. «Валар — сон дезар да» яхача киноленте укх деношка наха юкъе чIоагIа толам баьккхаб вовзаш волча актера Чарльз Бронсона. Фильма турпала сесаги йоIи хьувзаяьй хулиганаша. Сесаг ла, йиIа керта чура кхетам дIабода. Цхьац-цхьашацецара чIир леха дагадох турпала. Зуламаш леладаьраш бийсашка боабе аравоал из юкъера американец. Кхалнах хьувзабеш гойтача сурташа дорхбаь багIача залерча наха чIоагIа тIоараш детт хIара чIир массаза лех.

Манхэттен: духьала хIамаш а оттаяь дIакъайла я квартираш. Здане дIачувоалача хана ха де оттаваьчо тайпан цIи хоатт хьога. хьо чуводача фусамга хьо кхаьчав аьнна телефонаца хоам бар духьа. Из м шийча герз а долаш ва. Университетски городашка ха деш лел частни полици. Арахьара США тIабаьхкараш ка хадданза хоам бу — кхерамзленна мел эшараш кхоачашде хьажалаш, квартирера шоаш арадоалача хана сигнализаци дIаоттаелаш; машиний кизгаш дIакъовлалаш, кхерамеча кварталашка шоаш нийсденнача хана, наркоман шоашта бIаргавайча, боад къовлалуш латтача хана, сатоссача хана, шоаш бийсанга дахача хана, Центральни парке гIолла цхьаь сакъердаш ма лелалаш, дуккха нах лелача моттигашка хилалаш, Гарлеме ма гIолаш, шоашта ца вовзача сагаца лифта тIа ма ховшалаш. Кхыметтел города гонахьарча «кIайча», баьццарча, сатийнача кварталашка а бераша къаьстта зIы а техе дIаехк шоай велосипедаш. Сайренашка метро чу гIолла дIаюха ухача пассажирашкара лех лер гIара даьнна гIулакхаш дикагIа теркалде полицега йиш хилийтар духьа хьалхарча кхаь вагона чу хувшилта.

Из долла хIама, бакъдар аьлча, цхьаболча даькъе нах ситIарбаьнна хиларах деш да. Сарраха дуккхача нью-йоркски кварталашка гIолла сакъердаш лела йиш я. Цхьабакъда къуй духьала бийнна тайптайпара моттигаш хеза долча оаш цIеной чаIараш чIоагIа дIакъувл. Центральни парке ахаш шо балха деношка, цун аллеяш яьсса йолча хана, тхьовсаш шо вокхагIвола воI ший ханнахьа чу ца веча, хIаьта улица тIа бераш чIоагIа бе доахкаду оаш.

Американера шоллагIа лоархIаме проблема я хIанз инфляци. Пресс - конференцеш ю президента, кхайкаш экономисташ, профсоюзни лидераш. доале латтарий викалаш цига тIа а кхувлаш. ВIашагIкхийтача хана массане а шо-шоашта хетараш дувц, инфляцеца лоаттабергболча къовсама дукха проекташ тел. Цхьабакъда из проблема укх гарггарча хана къоастаяь яргья аьнна хеташ бац дукхагIбола американцаш. Къамаьлашка ладийгIача сатем байна уж хилар холу хIамай маьхаш тIадеттадаларцеи хьабе болх боацаш бисара кхерам тIаоттарцеи дувзаденна. Товараш тIара маьхаш хувцарца дIадоладу шоай балха ли тикай болхлоша. ХIаьта а экономика «боарам тIа» яккхар духьа керда халонаш шоашта тIаэцара тIахьех баха нах.

Цкъа 62 шу даьннача вокхача сагаца вагIаш дIайихьар из сайре. ТIом чакхбала боаллаш венав из США. Цу мехка гIулакх деш пхийтта шера къахьийгад цо. Ши фирма вIашагIтохар бахьан долаш хьабе болх боацаш висав из. Де хIама доаш ше висарах эхь хет цунна. Цун воша — коммерчески фирма заведующи. Соца къамаьл деш вагIачунга ладийгIача хеталургда хьона, цун воша предпринимтель ва аьнна. Цхьабакъда из цхьанна а кIирандийнахьа мукъа вац, цIаккха а отпуске а хиннавац. ХIаьта а, дика кийчъяь квартира, кхо телевизор я цун, хIаьта машин яц. Машин хилча, хIама геттара тоаденнарг лоархI Нью-Йорке.

Соца вовзаш вола цхьаькха — Гарри — зIамигача ремонтни мастерске да. Ше цаI ва из болх беш. ЧуIе моттиг дика я цун. ХIаьта укх шера (дуккхача шерашка духхьашха!) дикь дийнахьа отпуск ийцай цо. Къе нах бац уж. Социальни новкъостал кхоачача Нью-Йорке бахача миллионаш болча нахах бац уж. Цхьабакъда массава а кхеравенна ва уж. хIана аьлча миччa хана а шоаш цай болаш мел долчох бовла тарлу уж. Е къе а, е бIаьхи а боаца уж лазарех, хьабе болх боацаш бисарах кхер.

Цхьабакъда цар халданза хестаю американски вахара образ. «Хьо Америке ваьв. цудухьа президент хила а тарлу хьо», — йоах хьабе болх боацаш висача 62 шу даьннача вокхача саго ший веший воIага, хьесташ цун керта гIа гIолла кулг а хьекхаш. США ваха хала да.

Морис ГОЛДРИНГ,
французски журналист
(«Франс нувель» — АПН).

Тахани кхоанеи хургда

28-ча ДЕКАБРЕ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00.—13.30. Берашта Кердача шера гойтамаш. 18.00. Н. Анисимова цIерагIча НГНПЗ къахьегамхошта Кердача шера «Огонек».

Химикий культура Дворец. 10.00. «Бригантина» яха клуб. «Тамашений мехка вахар» яха кино. 12.00. Спортивни ловзараш. 17.00. Духовой оркестро дIаоалаш тIема шерашкара иллеш. 17.30. Юридически консультаци. 18.00. «Художественни литературера кердадараш» яха радиожурнал.

Дешара болхлой ЦIа. 16.00. Хьехархошта къахьегама ветеранашта театра хьисапера сайре.

А. М. Горьке цIерагIа клуб. 17.00. «Атеистически кхетам луча общественни уйлан лоархIам» яха къамаьл.

КИМ цIерагIа клуб. 17.00. «Вай мехка гIолла» яха кинопанорама. 20.00. Лов вокально - инструментальни ансамбль.

29-ча ДЕКАБРЕ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00.—11.00. Болх бу «Заманхо» яхача берийн кагирхойн кинотеатро. 19.00. ГрозНИИ болхлошта Кердача шера сайре.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Турпалаш - къонагварлейцаш» яха литературни дешар. 10.00. Композитора Д. Кабалевске кхоллама хетаяь Iуйре. 11.00. «Вай мехка гIолла» яха кинофестиваль. 13.00. Шахматаш езараштa (гойташ шахматий задачаш делга). 19.00. Эстрадни музыка сайре.

Дешара болхлой ЦIа. 16.00. Музыка езарий клуб. Советски композиторий иллеш» яха лекци-концерт.

А. М. Горьке цIерагIа клуб. 12.00. Болх бу «Сийг» яхача берий кинотеатро. «Хозачун дуне» яха дагахьара журнал.

КИМ цIерагIа клуб. 13.00. «Хьай гIулакхашца чIоагIъе цIи» яха Iуйре. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

30 ДЕКАБРЕ КХАЖ БОАГIА ТИРАЖ

30 декабре аргIанара — 68-гIа кхаж боагIа тираж хургья Москве 1966 шера арахийцача Паччахьалкхен чурча 3 процент кхаж боагIача заема.

Заема 48 разряд йолча тиража 24602880 сома 451 эзар 200 кхаж ловзабу. Царна юкъе я 5000, 2500, 500, 100, 40 сома кхаж боагIа облигацеш.

Кхаж ба тарлуш йола облигацеш хIара тиражаца дукхагIа хул, хIана аьлча кхаж боагIа облигацеш заема ха чакхъяллалца хувца ца луш юс, хIаьта кхаж бенараш ахча дIалуча хана ший мах дIа а луш дIачуэц, кхы дIахо ловзаш а яц.

Заема условешка оттадаьд сберегательни кассаша бахача нахага шоай лоIамагIа заема облигацеш йоххилгеи эцилгеи. Заемаца ювзаенна гражданаша еча операцей хьакъехьара сведенеш къайла лоаттаю сберегательни кассаша. Заема облигацеши кхаж бена цар даьккха ахчеи паччахьалкхено налог тохаш хилац.

1975 шера кхаж боагIаш бархI тираж хургья паччахьалкхен чурча кхо процент кхаж боагIача заема. Тиражаш хургья: 15 феврале — г. Ашхабаде, 30 марта — г. Кустанае, 15 мая — г. Баку, 30 июне — г. Новосибирске, 15 августа — г. Краснодаре, 30 сентябре — г. Ленинграде, 15 ноябре — г. Харькове, 20 декабре — г. Москве.

С. СМАГИН,
Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлене вокхагIвола инспектор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Выставка Буратино». 10.00 — Дай-воаной, шоана. 10.30 — Художникаш дола дувцараш. СССР-а халкъа художник Салахов. 11.00 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни программа. 11.30 — ДикагIа дола товараш дукхагIа. 12.00 — «Дмитрий Кабалевский» яха телевизионни музыкальни фильм. 13.00 — «Дукха ахча хьа а деш дайдар». Капиталa мехкий экономика кризиса хьакъехьа. 13.20 — Босбола телевидени. Илли доах Габуниас. 13.45 — «Байкало-Амурски машинникь буллаш доахк тхо» яхача документальни фильма премьера. 13.55 — «Аладдина тамашийна лампа» яха берашта дола фильм. 15.15 — Пятилетка 4-гIа шу. Город Грозне къахьегамхой гIулакхаши планаша. 16.30 — Босбола телевидени. «Саг. Лаьтта. Вселенная». 17.00 — Босбола телевидени. «Хьайбай дунен тIа». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.45 — Танеев. Эрсий темах йола увертюра. 19.00 — Босбола телевидени. «Монголера маьлхе ди». 20.00 — Композитора Покрасса авторски сайре. Союзий ЦIен Колонни залера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Композитора Покрасса авторски сайре дIахо яьхар. 22.30 — Босбола телевидени. Халхарий зал. 23.00 — Мехка шахматий чемпионат. 23.30 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.15 — «УнахцIено». Iилман - популярни программа. 15.45 — СибагIара халхарий Паччахьалкхен Красноярски ансамбла концерт. 16.30 — «Книжкай тархе тIа». Мякиев. «Вахара аре». 16.40 — Сийлахь - йоккхача коталон 30 шу дизарга. «Бийсан «Циклоп» йолалургья» яха художественни фильм.

29 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — «Орленок» яхача телестуди юнкораш Социалистически Къахьегама Турпалца «Красное Сормово» завода электросварщикий бригадира Пайцинковца вIашагIкхетар. 11.30 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск». 12.05 — Доазол дехьарча хьаший бIаргашца Советски Союз. 12.20 — «Юртара сахьат». 13.20 — Литературни беседаш. Передача дIахьу поэта Сурковс. 14.10 — «Лазорева аренаш» яха художественни фильм. 15.50 — Дуней халкъашта юкъера панорама. 16.30 — «Цирка лампаш». Горькера передача. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Кинопикъбархой клуб». 19.15 — Босбола телевидени. РСФСР-а халкъа артистка Шмыга. концерт. 19.45 — Босбола телевидени. «Моаршал шоана, лоалахой», «Лаьаш дахкар». «Юкъара пен» яхача короткометражни телевизионни художественни фильмай премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Спортивни программа. 1. Москверей Ленинградерей боксах йола сборни командаш вIашагIкхетар. 2. Боксах СССР-а чемпиона цIи яккхара тIехьара финал. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.00 — «Сийрда цIе парус». ЙоккхагIа йолча классашка дешабагIараштa йола передача. 16.40 — Киножурнал. 16.50 — Концерт.

РАДИО

28 декабрь

6.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. хаоттам. 7.20. — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск. 8.55 — Ашараш. 13.00 — «КIарцхал» яха сатирически радиожурнал (гIалгIай меттала). 13.20 — Ашараш. 13.30 — «Новатор» яха радиоклуб. 14.00 — Ашараш. 14.15 — Сийлахь - йоккхача коталон 30 шу дизарга. «Цар котало йицлургьяц» яха очерк (гIалгIай меттала). 14.30 — «КIарцхал» яха сатирически радиожурнал. 14.50 — Ашараш. 15.15 — «ТIема шерий иллеш» яха концерт. 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.00 — Концерт. 18.20 — «Самукъанерча талгIе тIа» яха передача

29 декабрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 13.00 — «ЦIе сийгаш» яха пионераштей дешархоштей йола передача (гIалгIай меттала). 13.30 — Ашараш. 13.40 — Самукъанерча талгIе тIа (нохчий меттала). 14.00 — Чахкиев Капитона творчествах йола передача (гIалгIай меттала). 14.20 — БIухой письмоех дола концерт (нохчий меттала). 15.15 — «Къаьна шу гIулакхашца сий долаш да, кердача шера коталонаш нха тIахьех» яха корреспонденци. 15.30 — КIирандийнахьара ашарий программа. 16.00 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 16.30 — «Даькъала хилда 1975-гIа шу» яха композици (гIалгIай меттала). 16.45 — Концерт. 18.30 — Иллеза доттагIал дараштa дола концерт (гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, нагнагахьа лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 1 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаш, Грозне 0 градусагара 2 градус йIовхалга кхоачаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарей культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела—3-42-28; письмой отделей бухгалтерей — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-80-71.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 11988.